

CAPVT SEXTVM.

Dem ait, Si vna inguttore alicuius præcisa sit, tollere magis, quã præstare redhibitionem, quia morbus minuitur. Ego puto si morbus desinit non esse redhibitioni locum,

si autem vitium perseueret, redhibitionem locum habere: Hæc sunt verba Iurecõsulti Vlpian. in l. quæritur. 14. §. Idem si vna ff. de ædilitio edicto: quæ sic leguntur in vulgaribus codicibus vt legit Budæus in Pãdect. in hac lege in. §. Si quis habeat, Anton. Augustin. præsul Reuerendissimus & bonarum literarum summè studiosus, lib. 1. emendationum cap. vltim. in alia re emendans tex. quod non probo: neq; enim à vulgari & recepta litera facile recedendũ est, nisi cum vel sententia non quadrat, vel alius error apparet: aliter facile erit vnicuique ad libitum literam inuertere, idque ego soleo dicere ex multis inuersionibus literarũ, quibus certè scio literam communem præstare. Illudq; magis ægrè fero typographos propter dictũ vnius, vel alterius literam vulgarem librorum emédare: id enim acritèr reprehendendum erat. Imprimant secundum literam vetustiore[m] & magis vulgarem: & in margine adjiciant cuiuscumque ani-

- maduersionem, vel censurã, vt planè sciamus quid cõmunis, & antiqua litera habuerit, & quid recentiores in melius reformauerint, liberumque sit cui-libet vel defendere literam vulgarem, vel recipere nouam emendationem recentiorũ: quod h̄ic admonere libuit: video enim clarissimè in hac lege id, in quo Typographi peccant: etenim cùm in hoc textu secundum literam vulgarem & communem, legatur (idem ait si vua) & sic legant Budeus & Augustin. supra citati, iam in multis codicibus legitur (Idem ait, si vena) propter dictum vnius illud existimantis, cras aliter Typographi literam mutabunt propter alterius opinionem, cùm sine dubio h̄ic legendum sit secundum vulgare editiõnẽ (Idem ait, si vua) nam quis dicet præcisa vena ingutare alicuius, (in quo quælibet incisio nimis periculosa est secundum Medicos) non laborare morbo, illumq; hominẽ morbosum appellari non posse. Nemo sane, nisi ille, qui ignorãs quid sit vua, facilẽ habeat animum ad mutãdas literas receptas.
- 4 Defendo igitur literã cõmunem & vulgarem dum habet (idem ait si vua) est autem vua morbus, pellucula quædam in fine palati dependens, circa fauces, vt in homine hiante conspicitur, sic dicta quia vt vua depêdet, & humiditate variatur, & est vocis moderatrix, & aliquando ad similitudinem vuæ
- intu-

intumescit, de quo morbo latè agit Galenus in de
 vsupartium cap. 11. litera d. Auicena 93. tractat.
 vnico cap. 1. Philosoph. lib. 3. cap. 3. facit menti-
 onem huius morbi Plinius multis in locis illi reme-
 dia adjiciens: apud nos (gorgoncos) appellari audiui
 in quadã Lusitaniæ parte. Remedium magnũ est
 prædicto morbo, si credimus ipsis medicis, dum in-
 tumescunt, vvas abscindere, sed est quam periculo-
 sum, ideoque maximas docent cautelas ad earum
 abscisionem, & ob id Iure consultus Pædius aiebat
 si abscisæ sunt redhibitioni non esse locũ, quia adhi-
 bito principali remedio morbus diminutus esse vi-
 debatur, sed melius Vlpianus (optimus magister)
 qui propter periculum abscisionis, & renascentis
 mali distinguit, aut morbus, scilicet vva, desinit per
 abscisionem & tunc non est locus redhibitioni, aut
 post abscisionem adhuc manet periculum, vel ipsa
 vva renascitur, & tunc cùm adhuc morbus non de-
 serit, redhibitioni locus est.

SUMMARIVM EX CAP. SEQ.

PROponitur quæstio examinanda, & referuntur duo argu-
 menta pro parte affirmatiua.
 Referuntur Authores asserentes partẽ affirmatiuã quæstio. 2.
 Contraria sententiã affertur. & duo argumenta eam suadetia. 3.
 Citantur Authores, qui tenent hanc contrariã sententiam. 4.

DIVERSORVM IVRIS ARGVMENT.

- Declarantur breuiter diuersæ doctorum opiniones in hac materia. 5.
- Romanis fuit ferè Religio decedendi cum testamento, ideo plures iustitutiones, & substitutiones faciebant, tradunturq; definitiones substitutionum, & diuisiones. 6.
- Non potest Paganus verbis directis, aut ciuilibus substituere, & declaratur significatio verborū, ciuilia, & directā, obliqua & precāria. 7.
- Seinper attendi debet, & obseruari testantium voluntas, quæ optime colligitur ex verborum tenore. 8.
- Proponitur conclusio respondens quæstioni propositæ asserens substitutionem factam, quæ non potuit iure directo valere minime trahi ad fidei commissum, nisi ex voluntate testatoris, aut aliunde contrarium colligatur. 9.
- Traditur intellectus l. Scauola .ff. ad Trebell. & cap. Raynuntius, detestam. 10.
- Traditur intellectus l. credendum .§. si verò maritus .ff. qui petant tutores. 11.
- Expenditur doctrina Pauli Castrensis cons. 43. vol. 2. 12.
- Proponuntur difficultates aduersus intellectū approbatū. 13.
- Redditur responsio ad difficultates propositas. 14.
- Proponitur intellectus cōmunis ad l. precibus C. de impuber. & alijs substitutionibus. 15.
- Confirmatur intellectus communis duobus fundamentis. 16.
- Rejicitur intellectus communis. 17.
- Traditur verus intellectus ad legem, precibus C. de impub. & alijs substitut. 18.

CAPVT SEPTIMVM.

Scauola respondi. Si pater filium suum impuberem ex asse scripserit hæredem, eique codicillis substituerit, deinde filius impubes decesserit, licet substitutio inutilis sit, quia

quia codicillis hæreditas neque dari, neque adimi potest, tamen benigna interpretatione placet, vt frater, qui ab intestato pupillo successit, substitutis fideicommissio obligetur: quod si inuicem fuerint substituti, & in fidei cõmisso substitutionem valere: Vnoque eorum mortuo qui supersunt, totum accipiunt. Hactenus Scæuola Iure consultus, ex quo text. post Bart. ibi, doctores cõmuniter deducunt, substitutionem directam factam in codicillis trahi ad fideicõmissariam: idq; extendunt multi ad omnem substitutionem, quæ non potuit valere iure directo, plures tamen id non admittunt: alij, vt apud nos sæpe sæpius fieri solet (si Comico credimus) dubitant. In gratiam igitur doctorum dissentientium, quæstionem hanc discutiemus, Vtrum substitutio compendiosa facta à Pagano quæ non potuit valere iure directæ pupillaris intra pubertatem, postea ad fideicõmissariam trahatur? Nam ex illius resolutione intellectus dictæ l. Scæuola, apparebit, & articuli propositi materiam declarabimus. Et pro parte affirmatiua, quòd scilicèt substitutio compendiosa à pagano facta, quæ non potuit valere iure directæ pupillaris intra pubertatem, ad fideicõmissariam trahatur, arguuntur sic, Substitutio, quæ non potuit valere iure directo, quia sine solemnitate facta fuit, verbi gratia, in codicillis, vel propter

DIVERSORVM IVRIS ARGVMENT.

cōditionem illius, cui substituitur, vt quia est pubes emancipatus, vel extraneus trahitur ad fidei commissariam, sed in hac specie compendiosa facta à Pagano non potuit valere intra pubertatē iure directæ pupillaris, ergo ad fidei cōmissariam trahēda est: Maiorem huius argumentationis probat Summus Pontifex (si rectè ponderetur) in cap. si Pater, de testam. in 6. Iure consultus in hac lege, Scæuola, subtilis Papinianus in l. Centurio .ff. de Vulgar. Cuius rei illa videtur arguta ratio, quia cūna semper actus nostri eam interpretationem habere debeant, vt quoad fieri possit omnino valeant, necessarium est mentem eos celebrantium interpretari secūdum actus, & rerum dispositarum naturā, vulgaris regul. l. plenum. §. equitij .ff. de vsu, & habitat. l. cū vnus. §. fin. ff. de aliment. & cibariis. legat. Atq; ita maiorem hanc tanquam in iure satis notā cōstituit Accurt. (cui tam libēter iure optimo credūt interpretes) in l. verbis ciuilibus verb. volunt. ff. de vulgar. & pupill. gl. in l. cum quis deccedēs. §. Seiā, per text. ibi .ff. deleg. 3. verb. accipere: ex nostris iuris Pontificij professoribus, post Ioan. Andr. Anton. & Abb. docet Imol. in cap. Raynutius à n. 179. de testam. Berous cons. 45. n. 8. Francus & Dominic. in cap. si Pater, à n. 73. de testam. in 6. ex Legū prudentibus eorum Coryphæus Bart. in l. si filius

familias .§. vt quis hæredem n. 1. ff. deleg. 1. Bart. in l. posthumus .§. si Paganus .n. 2. ff. de iniusto rupto, notanter Alex. n. 10. & Cumanus in d. §. vt quis hæredem, Fulgosius in l. precibus n. 9. de impub. & alijs: Alciat. in d. l. verbis ciuilibus, Costa in d. cap. si pater 3. p. verb. interdum .n. 3. Viglius in .§. fin. Inst. de pupillari. Zazius de substit. à n. 17. Franciscus Gratia. de vulgar. & fidei commissar. substit. n. 7. Bursatus cons. 71. n. 11. Iacobus Boniour in legum ænigmat. cap. 19. Ne mirêre, quæso, humanissime lector, si præter solitū morem plures doctorū allegationes congeramus, libet enim ostendere modum, & stylum, quem plerique obseruāt in Academijs, hanc enim quæstionem dūm Iuuenis essem, & ad gradū licenciaturæ aspirasē, ventilauī in alma Conimbricēsi Acad. gaudet enim illa ætas hac doctorū farragine, hoc iurium apparatu, à quo in scribendo, & in lecturis maximè fugiendum esse puto. Minor autē (vt ad propositū redeamus) quòd scilicèt hæc subs. non potuit valere iure directæ pupillaris ex fictione cōstare debet, fingimus enim hāc cōpendiosam non posse sortiri effectum pupillaris directæ, quòd sæpesæpius potest accidere, verbi gratia, si adoleuerit impubes, vel si arrogatus fuerit, vel alijs modis quibus pupillaris substitutio euanescit, vt aliās docet Augustus in .§. qua ratione

Instit. de pupill. colligitur ex l. 2. §. plane l. sed si plures. §. si ex asse. ff. vulgar. docet gl. in §. masculino, verb. substitutio Instit. de pupillar. gl. in l. quod fidei commissum verb. euanescit ff. delegat. 1. vltra antiquiores resoluit Imol. in d. cap. Raynutius .n. 86. Politus de subst. cap. de pupillari. à .n. 41. Costa in cap. si pater, verb. interdum, à .n. 42. Couar. in d. cap. Raynutius. §. 9. n. 6. Alciat. in l. 1. n. 158. ff. de vulgari, Conan. cōmentariorum iur. ciuil. lib. 10. cap. 8. n. 9. Celsus Hugo conf. 68. n. 4. & conf. 71. n. 1. Bursatus conf. 51. n. 23. Gomez. tom. 1. cap. 7. n. 3. consequentia rectè infert.

Secundò pro eadem parte sic arguo: In omnibus mortalium actibus, & præcipuè iam iam decedentium supremis elogijs illud observari consuevit à nostris legum prudentibus, vt quo ad fieri possit voluntas agentium conseruaretur, sed cùm aliquis testamentum condit, id maximè exoptat vt ab eo relicta quoquo modo adimpleantur, ergo substitutio compendiosa à pagano facta, quæ non potuit valere iure directo ad fidei commissariam trahenda est: Maiorem probat text. in l. in conditionibus. ff. de condit. & demonstrat. text. in l. in testamentis ff. de reg. iur. tex. in l. cum quæstio. C. delegat. tex. in l. cum virum, Cod. de fideicom. text. optim. in l. non aliter. ff. de leg. 3. Cuius rei illa probatio suf-

ficiat

ficiat, Iurisconsultos scilicet tam anxie verborum
 significationes exquiſuisse, solius voluntatis habende
 gratia, & ob id Quintilianus aiebat, Iureconf.
 ex verbis viuere: doctorum testimonijs parcimus,
 qui infiniti propè citari possent. Vix enim vnus aut
 alter est ex tot millibus, qui id axioma sæpius non
 vsurpet. Minorem vero probat text. in l. ex facto
 17. ff. ad senat. consult. Trebellean. in princ. (ibi,
 verum videri per hoc rogasse vt hæreditatem suam
 ei restituat) l. similes. (ibi, Nec credendus est quif-
 quam genus testandi eligere ad impugnanda sua
 iudicia). ff. de militar. testam. l. qui filium, ff. ad
 sent. consult. Trebellean. l. illud. §. tractari, ff. iure
 codicillorū, l. filius familias. §. Vt quis hæredem,
 ff. delegat. 1. l. imperator. §. pen. ff. deleg. 2. l. qui-
 dam testamentum, ff. vulgar. & pupillari. l. vxorē
 §. Seium. ff. leg. 3. l. Si mater C. in offic. testam. §.
 sed & si quis, vers. testamētum, Instit. quibus mod.
 testamēta infirm. idque probatur manifestè ex reg.
 tex. in l. multum interest. ff. de verbor. obligat. per
 quæ iura id tanquam certissimum constituit glos.
 verb. voluntatem, in l. hæredes mei. §. cum ita. ff.
 ad Senatus consultum Trebellean. gl. in l. cū pro-
 ponebatur. verb. quæreretur. ff. deleg. 2. docēt vltra
 antiquiores Paul. Imol. & Cuman. in d. §. vt quis
 hæredem, Boerius decis. 44. n. 16. Costa in d. cap.

si Pater 3. parte verb. interdum. n. 102. Iacob. Bon-
 iour, in legum ænigmat. cap. 19. notat Iason in l.
 1. §. si quis ita. ff. de verb. n. 26. refert multos Andr.
 Tiraq. de primogen. quæstione 53. n. 29. idem Ti-
 raquel. in l. si vnquam, verb. libertis, n. 421, Gomef.
 1. tom. cap. 7. n. 4. consequentia rectè infert. Et ita
 hanc sententiam his, & alijs argumentis, quæ mihi
 non adeò arrident, tenuit Innoc. (qui an primus,
 an secundus huius opinionis author fuerit, parum
 ad nos pertinet) in d. cap. Raynutius, n. 3. & 5.
 Ioan. Andr. n. 19. in d. cap. si pater, vbi Dominic.
 & Perus. n. 73. communem appellat Anton. in d.
 cap. Raynutius n. 4. & tanquam æquiores am-
 plectitur Abb. n. 21. vbi cōmunem Canonistarum
 dicit Imol. n. 143. Ex legum prudētibus in eam in-
 clinant Bart. in d. l. centurio, à n. 14. Bald. in l. ex
 tribus C. de inoffic. testam. Salicetus in l. precibus,
 Cod. de impub. & alijs subst. vbi Dec. defendit .n.
 17. allegarunt antiquiores legum prudentes Alex.
 & Philippus Corn. in d. l. Centurio, n. 64. Corraf.
 in d. l. precibus, n. 87. Politus de substitutione cap.
 de compendiosa. n. 25. Zaziuseodem tractat .n. 17.
 latissimè defendit Galliaula in d. l. ceturio, col. 47.
 vbi Lanfranc. Orian. à n. 24. Gomef. 1. tom. cap.
 3. à n. 4. Æguinarius Baro lib. 5. Manual. tit. 6. in
 princ. Bursat. cons. 8. n. 29. latissimè Sfortia odo
 intraet.

in tract. de compend. part. 5. art. 3. conclus. 9. fol. 158. Contrariã tamen sententiã, imò quod substitutio cõpendiosa ad fidei cõmissariam non trahatur haud leuibus fulcitur argumētis, pro qua primò sic arguitur: Actus nequaquã possunt operari sine volũtate eos celebrantiũ, at qui si substitutio cõpẽdiõsa ad fidei cõmissariã traheretur, iam actus sine volũtate agentiuũ operaretur, ergo cõpẽdiõsa substitutio quæ non potuit valere, ad fidei cõmissariam minime trahitur. Maiorẽ probat tex. in c. cum volũtate de sent. excom. l. 1. ff. de pact. l. 2. §. si conuenerit ff. depositi. l. non omnis. ff. si certum pet. l. obligationũ substantia. ff. action. & obligat. docet Seneca lib. de morib. in princ. actio autẽ omnis, inquit, voluntaria est, tã honesta quam turpis; ultra Arist. & Philosoph. D. Thom. 1. 2. q. 2. art. 1. Sot. lib. 1. de iust. & iure q. 1. art. 9. ex nostris ultra antiquiores Gomes. 1. tom. cap. 7. n. 3. Tiraq. in tract. Lignagier. §. 36. gl. 2. n. 23. Zazius in l. si stipulatus fuerim illud, aut illud. n. 26. ff. de verbor. Frãnciscus Conan. vir ap- primè doctus comẽtariõrum. iur. ciuil. cap. 6. n. 7. Burfat. conf. 72. n. 19. Minor vero ex eo patet, quia solũm præsimitur fecisse vnicã substitutiõnẽ, dire- ctã scilicet, quæ principalior est, nec ad aliã substitutiõnẽ volũtatem suã accõmodasse, vt aliãs respõdet Iur. conf. in l. 1. §. si quis ita ff. de verb. tex. in l. an inutilis

DIVERSORVM IVRVS ARGVM:

inutilis .2. responso .ff. acceptil. l. hoc autem .ff. hæ
 redit. vel a cione vendit, l. non codicillum, Cod.
 de testam. l. 1. Cod. de iurisdic. omnium iudicum
 tex. optimus in l. cum hic status. §. si quis sponsam
 ff. donat. inter vir. & vxor. est elegans doctrina
 Bald. in l. in testamento, in 2. n. 4. Cod. de testam.
 milit. idē Bald. in l. precibus. n. 35. Cod. de impub.
 & alijs substitutio. Corn. in l. non codicillum, no-
 tab. 3. Cod. de testam. Ioan. Crot. in d. l. 1. §. si quis
 ita, i. lectur. à n. 7. Ripa .n. 15. Zazius .n. 25. resol-
 uit Gomez. in §. in personam .n. 2 r. Inst. de action.
 Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 36. ad fin.
 consequentia rectè infert. Secundo & pro eadē
 parte sic argumentor: Si substitutio compendiosa,
 quæ iure directo non potuit valere ad fideicomis-
 sariam traheretur, traherentur etiam libertates di-
 rectè datæ, sed hæ non trahuntur, ergo nulla sub-
 stitutio compendiosa, quæ iure directo non potuit
 valere ad fidei commissariam trahenda est: Maior
 huius argumentationis suadetur, quia libertates in
 iure maximè sunt favorabiles, text. in l. libertas
 omnibus rebus favorabilior est .ff. de regulis iuris
 l. Papinianus .§. quarta autem .ff. de inof. testam.
 l. Antoninus .ff. de fidei cōmissar. libertatibus, l.
 Imperatores l. vlt. ff. de manumissis testam. idque
 ex eo confirmatur, constat enim piam causam, qua
libertas

libertas æquiparatur, innumera habere priuilegia innumeros fauores, vt per Tiraq. de priuilegijs p^{re}causæ, Couar. in cap. cum tibi. n. 6. de testam. Méchac. controuersiar. Illustr. cap. 103. n. 13. Anton. August. lib. controuersiar. de testam. quæst. 17. Capra reg. 102. n. 3. Cricou. Com. opinion. centur. 4. conclusione. 73. & conclusione 89. centur. 5. Roland. à Valle. conf. 33. n. 18. vol. 3. Bursat. conf. 47. à n. 6. & ad praxim vtilissimè deducens Anton. à Gamma decis. 175. n. 3. Minorem vero probat Iure cōsultus in l. stichus seruius 39. ff. de manumis. testam. textus in l. si alienum. 49. in princ. ff. de hæredibus instit. tex. in l. 2. §. 1. ff. de iur. codicillor. l. libertates. ff. de fidei commis. libertat. text. in l. seruo tuo Cod. de manumis. testamento tex. in §. libertas, Instit. de singul. rebus per fidei cōmissum relict. asserit magis receptū esse contra alios, Alex. in l. 1. §. si quis ita. n. 6. ff. de verbor. fulgos. in l. 2. §. 1. ff. de iur. codicillor. Alciat. in d. §. si quis ita n. 31. Idem Alciat. lib. 1. Paradox. cap. 5. rursus idem Alciat. in d. l. verbis ciuilibus. n. 181. vbi cōmunem appellat, Cost. in cap. si pater. 3. parte verb. personis. n. 13. consequentia rectè infert. Atq; ita, his argumentis hanc sententiam tenuit gl. mag. in fin. in §. qua ratione, Inst. de pupulari gl. vltima in l. centurio & in d. l. verbis ciuilibus, gl. vnica in l.

in pupi-

in pupillari. ff. de vulg. gl. in hac l. scæuola, verb. ob-
 ligatur. ff. ad senat. cons. Trebel. gl. in d. l. precibus
 verb. fidei cõmissis gl. in d. c. Raynu. verb. substitu-
 tionis, gl. verb. absq; deductiones in d. cap. si pater,
 ex nostris tenuit. August. Bero in d. c. Rayn. n. 526.
 Imol. n. 179. Guilh. verb. si absq; liberis moreretur
 in 2. c. de cõpendiosa. n. 3. Ioan. Faber. in §. qua ra-
 tione. n. 21. Instit. de pupil. Cyn. n. 20. Fulgos. n. 7.
 magis cõmunẽ dicit Alex. n. 64. Ias. n. 29. Galliaula
 ex. n. 262. Rip. n. 69. in d. l. centurio, ex nouioribus
 Alciat. in l. verb. ciuil. n. 10. ff. de vul. Viglius in d.
 §. qua ratione. n. 17. Couar. in d. cap. Raynutius. §.
 9. n. 15. Gregor. lopez in l. 12. tit. 5. partit. 6. gl. verb.
 heredara : defendit Costa in d. cap. si pater verb.
 interdum n. 72. Roland. cons. 68. vol. 1. Rolandin.
 in tractat. de substit. in materia compendiosæ n.
 23. sequitur Soares in addition. ad Comesiũ tom.
 1. cap. 7. in fin. dicit magis communem referens
 ferẽ omnes repetentes in d. l. precibus Sfortia odo
 5 vbi supra. Ex his fortasse intelliget aliquis non esse
 in nostro iure quæstionem aliquam, quæ tot, tan-
 tosque iuris nostri prudentes in bella trahat digla-
 diantes sæpe sæpius hi nunc victoriam reportare
 contendũt, insultant illi protinus, illosque, qui ad-
 uersas partes defendunt, obiurgant, insurgunt è
 contrario alij, & in aperto campo diuagantur, noua

stratagemata struentes clamant se victores: hinc est
 ut hucusq; belligerantibus semper victoria anceps
 modo his, modo illis fauens, non dum clarè arrise-
 rit. Vtrique parti Centurio adest (est enim lex, cen-
 turio, tanti mali non leuis author) tūc enim maior
 est concertatio quādo substitutio facta fuit verbis
 directis, nam si communibus concepta fuit tunc
 alij semper fideicommissariam substitutionem, alij
 vero intra pubertatem directam, postea vero fidei
 commissariam asserunt, nemine, quem viderim,
 dempto, ut constat ex Anto. Gomez. tom. 1. cap. 7.
 n. 6. Couar. qui plures refert in d. cap. Raynutius
 .§. 9. n. 17. Cost. in d. cap. si pater, verb. è contra
 n. 8. Sfortia odo ybifup. Burlat. conf. 71. n. 10. Ego
 tamen defendam substitutionem cōpēdiosam, vel
 directam, quæ non potuit valere iure directo ad
 fidei commissariam minimè trahi, nisi ex volun-
 tate disponentis, vel aliunde contrarium apparue-
 rit. Quod licet aliquis præferat, tamen nullus
 vsque ad hæc tempora amplexus est, hoc si peres-
 gero non Centurionis quidem officium mihi as-
 sumam, sed tantum gregarij sortè contentus ero.

6 Pro resolutione primò præmittendum est anti-
 quitus apud veteres illos Romanos (quibus testa-
 tos decedere penè fuit religio) eam consuetudinem
 inualuisse, ut in testamentis, primis hæredibus

nuncupatis secundos adderent, vt si primi hæreditatem aliquo casu non adijisset, eam vltimi nanciscerentur, testatur Appian. Alexandrinus lib. 2. de bello ciuili Romanor. Vnde apud bonos authores (omitto Iureconsultos) primi & secundi hæredis plerumque mentio fit, Sueton. Tranquillus in vita Augusti cap. de testamento, Eiusdem hæredes (inquit) instituit primos Tiberium ex parte dimidia, & sextante; Liuium ex parte tertia, quos & ferre nomen suum iussit. Secundos Drusum Tiberij filium ex triente. M. Tullius pro A. Cluentio, memoria (inquit) teneo Milesiam quandam mulierem cum essem in Asia, quod ab hæredibus secundis accepta pecunia partum sibi ipsa medicamentis abegisset &c. refertur in .l. Cicero .ff. de pœnis: idem M. Tullius lib. 1. de inuentione, Qui patris pupilli hæredes, inquit, secundi sunt primos hæredes in prima cera, secundos in ima appellabant Sueton. in Iulio C. Octauium ex dodrate, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante: reliquos in ima cera; meminit Horat. lib. 2. satyra .4. dum ait.

- ” Et tabulas à te remouere memento.
 ” Sic tamen vt limis rapias, quid prima secundo
 ” Cera velut versu; solus; multi sine cohæres.
 ” Veloci percurre oculo, &c.

Porro huiusmodi vt ita dixerim, secundorum hæredum

substituere in locum alterius subrogare .l. si grege
 ff. leg. 1. l. in fraudem .§. conductor .ff. iure fisc.
 hæc autem substitutio, relictis omnium huc vsque
 scribētium definitionibus, ne in re leuissima vide-
 amur immeritò satagere, in hunc modum describī
 tur, Substitutio, est institutio cuiuscunq; hæredis in
 locū primi, vel alterius præcedentis. Quæ de scrip-
 tio cōsonat cum alia Accurtiana, licet in aliquibus
 dissonet, quæ refertur in rubrica. ff. de vulgar. idem
 Accurt. in rubrica Instit. de vulgar. communiter
 receptus secundum Ias. in l. 1. n. 32. ff. de vulgar.
 Cagnol. in l. precibus, n. 3. Cod. de impuber. &
 alijs substit. Augustin. Berous in d. cap. Raynutius
 n. 277. Peralta in rubrica .n. 16. ff. de hæred. instit.
 & consulendo probauit Philippus Corneus conf.
 106. n. pen. lib. 2. Dec. conf. 37. n. 3. Curt. Iun. conf.
 780. n. 7. Paris. conf. 76. n. 13. lib. 2. Andr. Alciat.
 in rub. ff. de vulgari, & pupill. n. 1. intēdit Zazius
 de substit. col. 1. Viglius in princ. Instit. de vulg.
 n. 3. Et postremò confirmatur authoritate Iurecon-
 sulti Caij lib. posteriorum cap. de substitution. Di-
 uiditur autem in vulgarem, pupillarem, militarē,
 & exemplarē. Cōpendiosa nanq; & reciproca sub-
 qua breuiloqua cōtinetur, magis modi substituēdi
 quā substitutio principalis dici possūt; fideicōmis.
 autē nec substitutio propriè nec modus substituēdi

dici potest, vt colligitur ex l. recusare .§. Titius, ff. ad senatus consultum Trebellean. l. Callus. §. quidã rectè .ff. de liberis, & posthum. l. milites enim .ff. de militar. testam. quod communiter receptum esse contra Alex. notat Alciat. in d. rubrica .n. 17. vulgaris igitur est illa substitutio, quæ omnibus, & ab omnibus, & in quemlibet casum fieri potest, inde dicta quòd vulgo fieri solet, & vt ait Theophilus in princ. Instit. de pupillari, quoniam apta, idoneaq; est vt cuius fiat tum extraneo, tum filio. Pupillaris autem substitutio est, quæ fit liberis impuberibus in potestate substituentis constitutis, nec in aliam recasuris. Militaris est, quæ concessa fuit militibus, colligitur ex leg. milites, & ex leg. miles ff. de militar. testam. exemplaris autem est, quæ fit liberis minimè testari valentibus, furoris, vel alicuius similis morbi causa, colligitur ex leg. ex facto .ff. de vulgar. Aliarum substitutionum, vel modorum substituendi descriptionem consultò omittimus, de quibus latissimè doctores quotquot de hac materia scripserunt. Illud tamen nequaquam prætermittendum est, illas substitutiones vno, eodemque tempore non extitisse: Nam post florentis iam Reipublicæ Romanæ imperium ascitis legibus 12. tabular. vulgaris substitutio esse cepit (erat enim antea viris Romanis magis studio

imperium latè, ac latè, propagandi, quàm de bonis suis tam curiosè disponere) idque originem habuit ex amplissima testandi facultate lege 12. tabular. concessa illis verbis, Vti quisque rei suæ legasset, ita ius esto, refert Iureconsultus Modestinus in leg. verbis. ff. de verb. significatione, quæ verba eleganter explicat Author ad Herennium lib. 1. nouissimè Balduinus ad leges 12. tabular. Postea ex interpretatione iuris prudentum (quos ut inquit Tit. Liuius decad. 1. lib. 3. simul peritos legum peregrinarum ad condenda noua iura vsu fore credebant) moribus vtentium comprobata, pupillaris in vsu esse cœpit. text. in leg. 2. in princ. ff. de vulgar. adiuncta leg. 2. §. his legibus. ff. de origine iuris. Deinde militibus concessum fuit, vt directè substituèrent, eaque militaris substitutio nuncupatur, leg. centurio. ff. de vulgar. Postea solebant Augusti imperatores petentibus concedere vt possent substituere liberis cuiuscunque ætatis propter furorem, vel alium morbum testari non valentibus, dict. leg. ex facto. Tandem id generaliter omnibus concessum est ab Imperatore Iustiniano, leg. humanitatis Cod. de impuber. & alijs substit. §. qua ratione Instit. de pupillari.

Secundò præmittendum est iure ciuili Qui-

ritum, quò utimur, constitutù esse non posse paga-
 num verbis ciuilibus, id est directis substituere: ver-
 bigratia, efficere, vt cum aliquis testaméto suo hæ-
 redé faceret, & postquam ipse hæres adisset hæredi-
 taté, secundus alter ab illo directè hæreditatem adi-
 pisceretur. Huius rei illa videtur ratio non ineffi-
 cax, quia qui semel est hæres, amplius non potest ip-
 so iure desinere hæres esse, l. & si sine §. sed quod Pa-
 pinianus .ff. de minor. l. ei .l. hæreditas ex die 34. ff.
 de hæredibus instit. l. quod contra §. vnt duo .ff. de
 regul. Iur. adiuncta gl. ibi. Docet hoc præludium
 vice magistri, subtilis Papinianus in l. verbis ciui-
 libus. ff. de vulgar. Verbis ciuilibus (inquit) substi-
 tutionem post decimum quartum ætatis annum
 frustra fieri conuenit. Ciuilia autem verba appel-
 lant, quæ & directa nuncupantur, idque directè
 substituere appellauit idem Papinianus in dicta
 l. centurio. Horum verborum diuisio illa est quòd
 alia sint ciuilia & directa, alia precaria & obli-
 qua, alia vero communia, vt quamplurimi tra-
 didère sequuti Bartol. in dicta l. centurio n. final.
 Alciat. in dicta l. verbis ciuilibus, num. 18. defen-
 dit Costa in dict. cap. si Pater. 3. part. verb. inter-
 dum, num. 79. Couar. in dict. cap. Raynutius. §.
 7. à num. 4. refert nouiores in eandem sententiam

Bursatus cōs. 71. n. 10. licet eam diuisionem non recipi asserat Ias. in d. l. precibus. n. 9. vers. sexto, & tanquam commentitiam rejiciat Alex. in d. l. verbis ciuilibus .n. 2. Æmil. Ferret. n. 5. Rursus idē Alex. in d. l. Centurio .n. 65. præsensit Viglius vir acerrimi iudicij, in princ. Instit. de pupillari n. 18. Ex quorū mente altera tantū sunt verba directa seu ciuilia altera obliqua seu precaria, exornat Goueanus Lusitanus noster, olim in principatu Pedemontano literis & fama insignis in d. l. verbis ciuilibus, Franciscus Conan. commentarior. iuris ciuilibus lib. 10. cap. 8. n. 9. Forcatulus dialogo .25. Cuiac. lib. 11. obseruationum cap. 25. Quæ quidē opinio à prima non aded dissentit, licet enim principaliter verba, aut sint directa aut obliqua, tamen negari non potest quædam verba, de se directam & ciuilem institutionem significare, quædam obliquam & precariam, quædam rursus ad vtranque posse accommodari, quæ communia rectè dici possunt. Horum verborum notationes & ethymologias conati sunt explicare viri grauisissimi, & doctissimi inter quos est Andr. Alciat. qui multum sibi hac in re iure tribuit, lib. 10. parerg. cap. 1. Rursus idem Alciat. in d. l. Centurio .n. 65. Costa in d. cap. si Pater 1. parte verb. moreretur .n. 7. Conan. & Cuiac. vbisupra Barnabas Brisson. de verb. sig-

nificatione verb. directum, sed profectò minus bel-
 lè possentque, si tempus, & locus concederent, facil-
 limè refutari. Quapropter, his omnibus reiectis, di-
 cendum est verba directa, & obliqua sibi aduersari
 quemadmodum & illa ciuilia, & precaria. Directa
 enim verba illa dicuntur, quæ significant aliquid fi-
 eri, factum, vel faciendum esse, ex persona proferē-
 tis ipsa verba: obliqua verò quæ non ex persona pro-
 ferentis sed ab alio. In hūc sensum his verbis vtitur
 „ Iustinus lib. 38. dum ait. Quam orationem dignā
 „ duxi, cuius exemplum breuitati huius operis, inse-
 „ rerem, quam obliquam Pompeius Trogus expo-
 „ sivit, quoniā in Liuius, & Sallus. reprehendit quod cō-
 „ ciones directas pro summa oratione operi suo inserē-
 „ do historiæ modū excesserint. Sic in nostra materia
 „ quādo testator verbis vtitur, quibus significat velle
 vt hæreditas ex se ad aliū transferatur, directa verba
 vocantur, quādo vero illis vtitur quibus significat
 velle, vt ab alio, & ex manu alterius hæreditatē ca-
 piat, tūc obliqua dicuntur vt colligitur ex l. cohære-
 di .§. cū filio .ff. de vulgari. Appellatur autē ciuilia
 verba quia institutiones illis verbis factæ de rigore
 Iur. ciu. firmæ, & validæ erant, secundū verba legis
 .12. tabul. Vti quisq; rei suæ legasset, ita ius esto, in-
 stitutiones verò factæ verbis precarijs validæ non e-
 rant, sed infirmæ. Testatores enim pudori hæredū

confidentes, illos precabantur vt hæreditatē alicui
 restituerēt: docet Imperator in princ. Instit. de fi-
 dei cōmis. hæred. Idq; ea ratione à principio fieri
 cōsuevit, vt quoquo modo hæreditatē ciuis Rom.
 adipiscerentur ij, qui capere non poterant ex testa-
 mento sine sua culpa, verbigrat. peregrini, vt expli-
 cat Theophilus in d. princ. Instit. de fideicom. hæ-
 redit. Peregrini autem erant ij, qui ciues Rom. non
 erāt, vt cōtra Accurt. & alios linguæ latinæ minus
 peritos aduertit Alciatus lib. 1. parerg. c. 15. Conan.
 lib. 10. cōmentar. iur. ciuil. c. 10. Viglius in .G. hī
 quos nunquā, Instit. de hæred. instit. n. 3. At non ciues
 Rom. hæreditatē ciuis Rom. non potuisse capere
 pro cōperto habuēre Iur. conf. veteres, licet apud
 nostros recentiores id asserere nefas sit. Verū enim
 verō illud mihi probabile est, in hac re hodie cōsu-
 etudine inueterata extante, nullū apud Romanos,
 nec apud nos discrimen esse faciēdū, iux. c. fin de
 consuet. l. de quibus .ff. de legibus: Olim verò ve-
 rius esse nullū peregrinum (id est non ciuē Rom.)
 potuisse capere directō hæreditatem à ciue Roma-
 no, vt innuit Mar. Tullius (à nemine, quem vide-
 rim, in hanc rem citatus) in oratione pro Cæcin-
 na. Deinde, inquit, quod Sylla tulit de ciuitate vt
 non sustulerit horum nexa, & hæreditates, iubet
 enim, eodem iure esse, quo fuerint Ariminenses,

„ quos quis ignorat duodecim coloniarum fuisse, &
 „ à populo Romano hæreditates capere potuissent,
 „ Rursus clariùs in oratione pro Archia poeta, His
 „ temporibus quem tu crimineris, ne ipsius quidem
 „ iudicio in ciuium Romanorum iure esse versatum,
 „ & testamentum fecit nostris legibus, & hæreditates
 „ ciuium Romanorum adiit. Hæc adiunxi vt osten-
 8 derem vnde ciuilis & precariæ institutionis origo
 fuerit, de qua re alibi Luculétius disseremus. Vltimò
 præmittendum est semper legum prudentibus ma-
 ximæ curæ fuisse, agentium, & præcipuè iam iam
 morientium voluntatem conseruandi, idque pas-
 sim testantur Iure consulti in l. cum qui Kalendis
 .ff. de verbor. obligat. Imperator in Auth. de nup-
 tijijs .§. disponat, collat. 4. voluntas tamen huius-
 modi verbis saltem improprijs regulariter expri-
 menda est, l. quidam cum filium .ff. de hæredibus
 instit. l. iubemus, Cod. de testam. Galliaula in l. cētū-
 rio .n. 269, ff. de vulgar. Soar. allegat. 2. n. 14. refert
 plures Andr. Tiraq. in l. si vnquam verb. libertis
 .n. 18. Cod. de reuocand. donat. Anton. Gama de-
 cif. 27. n. 3. hinc fit vt cū optimus index, optimaq,
 signa sint verba mentis, voluntatisque nostræ (quã
 „ vt ait M. Tullius si homines sine verbis exciperent,
 verbis non vterentur) Iure consulti de eorum signi-
 ficatione latè disputent, illa primùm contemplatur

L. si quis stipulatus 1. 12. 1. si ita stipulatus 126. §. Chry-
 sogonus, ibi plerumq; in stipulationibus verba, ex
 quibus obligatio oritur inspicienda sunt, ff. de ver-
 bor. ideoque etsi eorum propria significatio ma-
 xime attendenda sit, si tamen mense ex validioribus
 coniecturis aliunde perspiciatur, propria significa-
 tione reiecta, ea solum tenenda est, cap. intelligētia
 de verb. signif. cap. ex his 22. quæstione 21 pulchrè
 Iure consultus in l. non aliter ff. delegat. 3. Cicero
 multis in locis (rem opinor, inquit, spectari oport-
 ere non verba) ob idq; vsus & cōsuetudo loquēdi
 præfertur proprietati verborū, l. librorum. §. quod
 tamen Cassius ff. deleg. 3. l. Labeo §. nec mirum
 ff. de suppel. legat. docuerat antea Horat. §. 1. 1. 1. 1.
 Multa renascentur, quæ iam cecidērē, cadentq;
 Quæ nūc sunt in honore vocabula, si volet vsus,
 Quæ penes arbitrium est, & vis, & norma loquēdi.
 Curiose A. Gellius nocturnū Atticarum lib. 12. ca-
 13. vltra Abb. in cap. 2. de verb. significatione, &
 antiquiores, Andr. Alciat. in rubr. ff. de verb. sig-
 nificatione. n. 1. idem Alciat. in tract. de verb. sig-
 nificatione lib. 2. n. 27. plures citat Couar. lib. 1.
 resol. cap. 5. n. 1. Hinc est quod licet aliquis verba
 proferat, quæ aliquo modo ad duos actus exprimē-
 dos accomodari possint, cum tamen intellectus no-
 ster non possit eos simul (dūmodò non sint alteri ad
 alteros

DIVERSORVM IVRIS ARGVMENT.

alteros subordinati) intelligere, vt cum Aristotele sentit D. Thom. 1. part. quæst. 57. art. 1. Idem D. Thom. 22. quæst. 83. art. 13. ad 3. latius explicat Sot. lib. 1. de iust. & iur. quæst. 5. art. 5. conclusione. 7. in dubio debemus præsumere actum principalioré l. 1. §. si quis ita .ff. de verb. c. per tuas, de arbitr. D. Thom. 22. q. 69. art. 3. faciunt notata per Tiraq. in tract. lignagier. §. 30. gl. 1. n. 15. & num. 9. Bursat. conf. 88. n. 23. Cum maior sit præsumptio quæ colligitur ex qualitate actus, quàm sit illa quæ colligitur ex eo quòd actus interpretandus sit eo modo vt valeat, tex. in l. 1. §. eum qui, ff. de constit. pecunia tex. in l. fidei cõmissum, in princ. vers. quoties .ff. legat. 3. aduertit cum iudicio Andr. Alciat. respõso .25. n. 2. Idem Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumptione 34. n. 6.

His ita præmissis ad quæstionem supra propositam, qua quærebat vtrum substitutio compendiosa, quæ iure directo valere non potuit intra pubertatem, postea ad fidei commissariam trahatur, vnica conclusione respondetur. Substitutio cõpendiosa quibuscũq; verbis facta, quæ iure directo non potuit valere ad fideicommissariam nunquam trahitur, nisi de volũtate disponentis, vel aliũde cõtrariũ apparuerit. Probatur conclusio. Quando verba possunt significare duos actus, semper præsumere debemus

debemus partes voluisse celebrare principaliorem, cum duos non præsumantur facere, sed in hac specie verba possunt significare substitutionem directam nempe pupillarem, insuper & substitutionem fidei commissariam: substitutio autem directa principalior est, ergo directa pupillaris solùm fieri cõsebitur cum principalior sit. Maior huius argumentationis probata est in 3. præludio, minor constat ex tex. in cap. Si pater, vers. cum in substitutionibus, de testam. lib. 6: consequentia benè colligit. Diximus in conclusione, nisi de voluntate disponentis, vel aliunde cõtrarium apparuerit, quia cum illa, vt superius diximus, principaliter attendenda sit, ad fideicommissariam rectè substitutio trahetur, dummodo de voluntate disponentis cõstiterit. Ex quibus principio inferitur intellectus ad dictam legem, Scauola, ideò enim Iure consultus ait, substitutionem de qua ibi, ad fidei commissariam trahendam esse, quia scilicet nunquam potuit valere iure directo, cum (vt text. inquit) in codicillis fuerit facta: ex eo enim constabat testatorem voluisse fideicommissariam substitutionem facere; non enim est credendum illum voluisse facere actum nullum, argumẽto l. si miles. 3. in ord. ff. de militar. testam. cum vulgar. atque ita huc intellectum reddiderunt cõmuniter doctores hinc, & in diuersis locis

vt ex inferius citatis apparebit. ^{lo} Secundo infer-
tur intellectus, ad cap. Raynutius de testam. dum
probat facta substitutione filiae Adiectæ, vt scilicet
Alterocha & soboles, quam gestabat in vtero eidẽ
impuberi succederent, si absque liberis moreretur,
mortua ipsa Adiecta post pubertatem bona illa de-
bere pertinere, ad Alterocham substitutam, non
adhæredes ipsius Adiectæ, vt scilicet ideò in d. cap.
Raynutius, substitutio illa ad fideicommissariam
traheretur quia verbis communibus testator usus
est: verbi gratia, impuberi succederent, quod quidẽ
verbum commune esse colligitur ex tex. in l. non
solum .ff. de restitutione in integ. l. non tantum, in
princ. ff. de fideicommissar. heredit. cum alijs ad-
ductis per Bart. in d. l. contrario, col. vlt. cui docto-
res, nemine dempto, astipulantur, vt constat ex las.
ibi ad fin. Refert plures in id ipsum Couar. in d. c.
Raynutius. §. 9. al. n. 5. vers. Item verbum, Costa in
d. cap. si pater. r. parte verb. moreretur. n. 12. plane
substitutionem verbis communibus factam intra
pubertatem valere iure directæ pupillaris, postea
vero ad fideicommissariam trahi magis eoneors do-
ctorum sententia est, vt constat ex adductis per Go-
mes. tom. 1. cap. 7. n. 6. Couar. qui plures refert. §. 9.
n. 17. in d. cap. Raynutius, Costa in d. cap. si pater
3. part. verbo, Et è contra. n. 8. Sfortia odo, vbi sup.

Bursatus conf. 71. n. 10. Atque ita hunc intellectū ad d. cap. Raynutius, in illis verbis tenuerunt communiter doctores in d. cap. Raynutius vbi Abb. n. 18. Imol. 143. Ex legum prudentibus Bart. in l. ceturio n. 16. & ibi Iaf. & Galliaula .n. 84. Alciat. in d. l. verbis ciuilibus, n. 18. plures hunc intellectum reddentes refert Couar. in d. cap. Raynutius .§. 9. n. 19. Communem hunc esse intellectum asserit Costa in d. cap. si pater. 3. part. verb. interdum n. 79. Sed profecto hic cōmunis intellectus non mihi arridet. In primis quia, vt supra resoluius, substitutio verbis communibus facta, quæ iure directæ pupillaris non potuit valere, postea regulariter ad fideicommissariam non trahitur. Secundò quia licet hoc verbum (Succedat ei) possit dici cōmune tamen si adiungatur impuberi, iam non cōmune, sed directum debet censerī, nam in fideicommissio solum quis succedit illi, qui fideicommissum reliquit, vt colligitur ex l. cohæredi .§. cum filio .ff. de vulgar. l. pater Seuerinam .§. conditionum .ff. de condit. & demonstrat docet Bart. in repetitione l. si arrogator .n. 27. ff. de adoption. vers. reuertendo Bald. in l. vlt. col. fin. vers. item dico Cod. de sacro sanctis Ecclesijs, Francus in d. cap. si pater .n. 61. vers. 10. Philip. Corneus in conf. 47. n. 7. & 13. lib. 1. Alciat. in d. l. verbis ciuilibus, n. 14. & multis

relatis

relatis hanc esse communem opinionem (licet cō-
 trarium asserat Couar. vbi supra) contendit Costa
 in d. cap. si pater 1. part. verb. moreretur n. 12.
 idem Costa in tract. de successione Regni Por-
 tul. pagina .131. Nec satisfacit distinctio inter ver-
 ba directa simpliciter, & alia verba directa civi-
 lia, cui subscribit Costa vbi supra .n. 13. propterea q;
 diximus in 2. præmisso; aliter hanc rem intelligē-
 dam esse, licet sibi communis intellectus non dif-
 plicuerit, asserit Costa d. verb. interdum .n. 79. vers.
 mihi etiam: ideò scilicet in d. cap. Raynutius sub-
 stitutionem illam ad fideicōmissariam trahi, quia
 scilicet Raynutius, de quo ibi, testatus fuerit inter
 liberos: plane testamentum inter liberos clausulā ha-
 bet codicillarem, vt si non possit valere, vt agitur,
 valeat meliori modo, quo fieri possit, iuxta. l. hac cō-
 sultissima .§. ex imperfecto Cod. de testam. gl. re-
 cepta, in d. l. cohæredi .§. cum filio, verb. non va-
 luit ff. de vulgari, plures allegat Costa vbi supra Ca-
 pra in tract. de substitutione compendiosa, prima
 specie .n. 70. Bursat. cons. 71. n. 9. Sed profectò nec
 hic intellectus applaudit, primò quia doctores no-
 stri falsò adducunt d. §. ex imperfecto, ad probadū te-
 stamentū inter liberos conditum habere clausulā
 codicillare, solum enim tex. ait voluntatem patris
 licet ex imperfecto testamēto condito inter liberos

depre-

deprehensam semper esse validam, quod maximè differt à clausula codicillari, hæc enim importat voluntatem disponētis in alio casu diuerso ab illo, qui à disponente fiebat, at in d. §. ex imperfecto, in ipso casu, in quo pater testator disposuit cōseruatur voluntas, licet solennitas aliqua deficiat. Insuper clausula codicillaris importat vt si non valet actus eo modo quo disponens eum gerit, valeat eo modo quo valere potest. Planè in d. cap. Raynutius, actus valebat eo modo, quo testator eum gerebat si Adiecta intra pubertatem moreretur, & ita valebat directa pupillaris, quam disponens fecisse præsumitur, iuxta notata in secūdo præmissio. Quapropter, his reiectis intellectibus, verus (ni fallor) pendet ex his quæ superius proposuimus: diximus supra, substitutionem compēdiosam quibuscunque verbis factam, quæ iure directo non potuit valere intra pubertatē ad fideicommissariam non trahi, nisi contrarium de mente testatoris constet, sed in specie dict. cap. Raynutius constabat de voluntate disponentis, ergo nihil mirum si ad fideicommissariam trahatur: maior huius argumentationis probata est in conclusione: minor colligitur ex d. cap. Raynutius, ibi, Si absque liberis moreretur, quæ verba secundum solitum loquendi modum ad adultam ætatē referenda sunt, id est post pubertatem: cōsequentia recte

recte in forma cōcludit. Cōfirmatur hic intellectu^s
 ex tex. difficili in l. credendum .§. si verò maritus
 (quæ est vltima) ff. qui petant tutor. vbi si maritus
 reliquit fideicommissum à filio, si ipse filius sine li-
 beris decedat, licet ipsa mater filio non petat tuto-
 res, tamen semper ipsi matri fideicommissum debe-
 tur. In primis nemo negabit in specie d. l. creden-
 dum, pupillari substitutioni locum fore, vt colligi-
 tur ex l. centurio, in princ. ff. de vulgar. gl. recep.
 verb. omnimodo in l. precibus Cod. de impuberu
 & alijs substitution. idque negare (vt eius verbis
 vtar) est contra Deum & mundum secundum Al-
 beric. in rubricam ff. de vulgari. n. 93. Idq; receptis-
 simum (licet aliquantulū subobscure) tradit Costa
 vbi supra verb. verbis .n. 5. quod autem etiam post
 pubertatem fideicommissariæ substitutioni locus
 sit propter conditionem insertam, Si sine liberis
 &c. agnouit gl. in d. §. si verò maritus verb. ex ali-
 eno, vers. Tu dic, communiter recepta secundum
 multos, quos allegat Paul. de Castr. in d. l. precibus
 n. 14. Guilhel. in d. cap. Raynutius verb. si absque
 liberis, n. 50. in fin. Ioan Crot. in repetitio. d. l. pre-
 cibus .n. 13. Ripa .n. 89. Alciat. n. 16. in d. l. centurio.

Secundò comprobatur intellectus ex doctrina
 Pauli Castrensis conf. 43. vol. 2. vbi ait, quod si sub-
 stitutio his verbis concepta fuerit, Si filius meus in

atate pupillari decesserit sine liberis, substituo Sempronium, adhuc huiusmodi substitutionem post 14. annum ad fideicommissariam trahi debere, quam sententiam post multos sequitur Cotar. in d. cap. Raynuthus §. 9. n. 1. ad fin. quam opinionem licet non probauerint Corneus cōf. 11. vol. 2. Cuman. cōf. 125. Costa vbi sup. verb. verbis. n. 4. & 14. tamen si substitutio fiat in hūc modum, Si filius meus decesserit sine liberis, substituo Sempronium: tunc hæc substitutio absque dubio intra pubertatem directa pupillaris erit, post pubertatem verò fideicommissaria, gl. in l. precibus ad fin. verb. fideicommissi, Cod. de impub. & alijs substitution. Guilhel. in d. ei Raynut. tit. de compendiosa n. 51. Ferrariens. in pract. tit. de forma libell. substitutionis cōpend. n. 18. Galliaula in d. l. cēturio. n. 57. ante illos Innoc. in d. cap. Raynut. in princ. Bald. in l. ex tribus. n. 4. vers. idē credendū, Cod. de inoffic. test. vltra alios Rip. in d. l. cēturio. n. 74. vers. ex quo infertur. Sapia in d. l. precibus n. 87. vers. cōstitutis, Bœr. decis. vlticol. pen. & vlt. In cōtrarium adsunt grauissimæ difficultates & in primis vrget tex. in l. ver. ciuil. ff. de vulg. vbi Iure cons. ait, post de rimum quattuor annis Paganū verbis ciuil. frustra substituere: cum igitur proponamus in hoc tex. testamētū Pagani, & verbū, Succedat ei, quod directum, &

civile est, secundum ea quæ superius diximus, nullo modo dicendum est substitutionem aliquam valere, vt aliàs notauit Aretin. in d. l. verbis civil. n. 7. vers. & pro declaratione, Alex. n. 64. in d. l. centurio, vbi Galliaula. n. 168. Curt. Iun. in d. l. precibus. n. 10. tradit Costa vbi sup. n. 14. ergo & in nostra specie substitutio facta verbis civil. post decimū quartū annū nullo modo valere debuerat. Secūdo contra prædictū intellectum facit tex. in l. si frater, Cod. de fideicōmis. vbi substitutio compendiosa, quæ verbis civil. fuit facta, cum illa conditione, Si sine liberis, vt ex tex. patet post decimū quartū annum iure fideicōmissi non valet, nisi aliqua fideicōmissi verba in ipsa substitutione reperiātur, quæ fideicōmissū importent, quæ tex. in hanc sententiā, antiquioribus relatis, induxit Ioan. Andr. in d. cap. si pater n. 21. Costa vbi supra n. 15. ergo in nostra specie substitutio facta verbis civilibus, etiam cum conditione, Si sine liberis, post decimum quartum annum ad fideicommissariam trahenda non est.

14 Non tamen recedendum est à prædicto intellectu: nec obstant difficultates superius adductæ, nam ad text. in dict. l. verbis civilibus, respondemus Iure consultum ibi docere post decimum quartum annum non posse fieri, vt Paganus directè hæreditatem hæredis ab eo facti, alij relinquat, quod quidem

intelli-

intelligendum est, si apparuerit disponentem id
 facere voluisse, nam si ex aliqua coniectura colli-
 gamus velle testatorem, vt hæreditas ad aliquem
 iure fideicommissi deueniat, tunc verba merè ci-
 uilia, & directa flectemus, & (vt ita loquar) obliqua
 bimus: id enim, dummodo de voluntate disponē-
 tis cōstet, rectè fieri potest, vt insinuat tex. in l. quæ-
 rebatur 20. ff. de militar. testam. tex. in l. pater fi-
 lium 36. §. fin. ff. de leg. 3. vltra antiquiores, docet
 Costa vbi supra verb. in re certa .n. 10. Vigl. in §.
 hæres, ad fin. Instit. de hæredibus instit. Non obstat
 secunda difficultas deducta ex leg. si frater, Cod. de
 fideicommissis: respondemus enim in eo tex. non
 fuisse compendiosam substitutionem sed pupil-
 larem vt text. ait; illa autem verba, Si sine liberis
 &c. non esse intelligenda quasi fuerint ipsius testa-
 toris, sed tatum ipsius Imperatoris, resoluunt Curt.
 Iun. nu. 65. Sapia num. 67. in d. l. precibus Mar.
 Anton. in repetitio. leg. hac consultissima. §. ex
 imperfecto, Cod. de testam. n. 225. subscribit Costa
 vbi supra verb. interdum. n. 82. licèt aliter intelle-
 xerit in verbo, verbis, n. 14.

Tertio infertur exprædictis intellectus ad tex.
 in l. precibus, Cod. de impuber. & alijs substit. vbi
 quædam mulier oblatis Dioclesiano, & Maxi-
 miano precibus proposuit maritum quendam
 I ij suum,

suum; nihil enim, testamento facto filium communi-
 instituisse, & alium secundum heredem scripsisse:
 deinde filius decessit, secundi heredes hereditatem
 ad se pertinere contendebant, sed contra mulierem
 uxorem testatoris bona tanquam ad se pertinentia re-
 tinebat, & contulit Imperatores de hac contro-
 versia quibus magne responderunt, id clarus distin-
 guendum fore, verum secundus heres fuisset datus
 in casu, quo hereditas non fuisset adhaerens primo
 heredi, an vero casu quo post hereditatem quaesita
 morte esset, & in utroque casu distinguere
 debent, utrum pater heredi filium substituisset in-
 tra decimum quartum aetatis suae, vel postea de-
 celsisset hoc si heres secundus in primo duxat casu
 datus fuisset, verbi gratia, si filius meus heres non erit
 Titius heres esto, & deinde filius patri heres extitit
 seu, constabat filii quodcumque defuncti hereditas ab
 intestato ad matrem pertinere, si vero (inquunt Imper-
 ratores) substitutio in secundo casu, vel expressa vel
 copendiosa voluit, scilicet ad certam aetatem facta repe-
 ritur, tunc si quidem filius ante pubertatem de-
 cederet, eos haberet heredes, quos ei Pater consti-
 tuisset, si vero idem filius post pubertatem mortu-
 us fuisset, tunc mulier eius filii successione non ab in-
 testato obtinere debet, quia patris, si cum more re-
 tur, fuerunt, velut ex causa fideicommissi petere

posse substitutum, & ita decreuere illam compendiosam substitutionem ad fideicommissariam trahi, vt scilicet tex. intelligatur, procedere singulari favore militis ne eius voluntas, qui filio etiam post pubertatem substituerat, omnino deficeret. Pro quo intellectu primò adducitur apud nos benè notum principium, vt scilicet in milite satis sit habere, & scire eius voluntatem, quòd certo aliquo modo voluisset bona sua ad aliquem pertinere, & si modus, quem assumpsit minus aptus videatur, alius magis aptus inducatur, argumento .l. 3. ibi, sed cur non in milite diuersum putetur .ff. de militar. testam. Idq; suadet illud axioma, quod vulgo dici cõsuevit, militis voluntatem liberaliorem præsumi, quam Pagani, tex. in l. eius militis .§. militia ibi, quoniam voluntas quoque militis testamentum est tex. & ibi gl. verb. vendicare in l. Lucius 41. §. 1. (& ibi notarunt omnes) .ff. de militar. testam. Secundò & pro eodem intellectu facit quòd Imperator Antonius Pius, quo militum suorum per omnia semper rata esset voluntas cum institutus, & substitutus in continenti priusquam hæreditatem adirent, decessissent, rescripsit, eos quibus ab his, & libertas & hæreditas per fideicommissum data esset, per inde liberos, & hæredes esse ac si vtrunque directè accepissent. In pagano autem libertatem solùm con-

firmavit, idque tantum eiusdem libertatis favore,
 tex. in l. nec enim 14. §. fin. cum l. sequenti .ff. de
 militar. testam. secundum quod videntur maxime
 quadrare illa verba d. l. precibus ibi, ex iusta causa
 fideicommissi, quasi significet causam iustam esse,
 quæ militis voluntatem tueatur. Quem intelle-
 ctum ultra antiquiores, quos refert, præstat Couar.
 in d. cap. Raynutius .§. 9. ad fin. Costa (qui his
 fundamentis hunc intellectum approbat) ubi supra
 17 verb. interdum num. 84. Cæterum hic intellectus
 dict. l. precibus, nequaquam recipiendus est, in pri-
 mis enim aduerto vt supra tetigimus, & si militum
 voluntates iura proclamant esse ad vnguem con-
 seruandas, attamen quando ignoratur an ea sit, vo-
 luntas militis, tunc nullum habere priuilegium,
 sed militis & Pagini eandem esse rationem, tex. e-
 legans ad hoc in l. Lucius Titius, ibi, legitimis pro-
 bationibus ostendatur .ff. de militar. testam. tex.
 in leg. si duobus 38. ibi nisi hæc voluntas defun-
 cti probata fuerit .ff. eodem. Plane in hac specie
 quando agimus an compendiosa ad fideicommis-
 sariam trahatur, in hoc hæsitamus, an voluntas dis-
 ponentis fuerit, vt si substitutio intra pupillarem
 ætatem subsistere nequeat, postea per fideicom-
 missum ad substitutum hæreditas pertineat, quod
 si constet de voluntate tam in Pagano, quàm in
 milite

milite dicendum est substitutionem directam in dubio ad fideicommissariam trahi, nulla habita differentia, ut supra tetigimus, quantumcumque secure contrarium senserit Cost. ubi proximè, cuius sententia tunc vera est, quando constiterit Paganum velle directè substituere solùm, nam paganus id non potest facere, miles verò potest iuxta notata in tertio præmissio. Secundo contra eundem intellectum considero quod Imperatores nullam mentionem fecerunt priuilegij militaris, imò ille textus collocatus est sub tit. Cod. de impub. & alijs substit. in quo non de substitutionibus contra regulas iuris ciuilibus tractatur, sed de his, quæ secundum illas procedunt, præsertim quòd in dubio semper interpretari debeamus dispositiones potius iure cõmuni procedere, quam speciali militum priuilegio, ut probat tex. in l. in testamèto 6. in 1. Cod. de testam. & tanquã receptũ tradit Couar. in d. cap. Raynut. §. 9. n. 13. ad fin. Insuper probabile est, quòd si Imperatores d. l. precibus, intelligerent in specie quã proposuerunt militis priuilegium obtinere, id declararent cum potissima ratio esset suæ decisionis, & fuisset res scitu digna, argumento .l. item .§. ait prætor vers. ea enim .ff. de iniur. Quapropter verus intellectus ex nostris principijs deducitur. Diximus supra compendiosam substitutionem factam

quibuscunque verbis, quæ iure directæ pupillaris non potuit valere, ad obliquam non trahi, nisi contrarium de voluntate disponentis constet, sed in specie d. l. precibus, constabat, ergo optimè Cæsares Augusti responderunt ex iusta causa fideicommissi hæc bona ad substitutos debere pertinere. Consequentia in forma est. Maior probata est in conclusione: minor patet ex tex. in d. l. precibus, quia in illo secundò casu, cui Cæsares respondent, inquit, ante decimum quartum annum, vel postea decesserit, substituit, planè iam clarissimè constabat militem voluisse vt hæreditas ad substitutos quoquo modo post decimum quartum annum pertineret, quod cum absque vllò privilegio militari possit fieri, nempe per fideicommissum, vt supra probauimus, meritò Cæsares responderunt, ex iuxta causa fideicommissi illa bona ad substitutos pertinere, id est legitima, iuxta notata in rubricam de testam. super verb. sententia iusta, in definitione testamenti posita de qua in l. i. ff. de testam.

SUMMARIUM EX CAP. SEQ.

Relicto legato à testatore ad maritandas virgines Eborenses potest legatum conferri virgini territorij Eborensis vulgò do termo.

Patria non solum appellatur ille locus, in quo aliquis nascitur,

sed & eius territorium.

Adducitur lex, qui in vico .ff. ad Municipal.

Privilegia concessa ciuibus censentur (nisi aliud repugnet) concessa ciuitatensibus secundum Bart. quæ multi reprobant.

Quando est materia multum fauorabilis opinio prædicta Bartoli verior est.

CAPVT OCTAVVM.

Vm aliquis in suo testamento reliquit legatum ad maritandas virgines Eborenses, quærebatur an executor testamentarius posset dotem cõferre virgini non natæ in ciuitate Ebo rensi, sed in territorio ipsius ciuitatis, vulgo no Termo. Respondi posse executores testamentarium dotem conferre virgini territorij Eborensis. Primò quia cum ex mète testatoris apparet, quòd voluerit dotare virgines Patriæ vulgò de sua terra, vt in specie proposita apparebat, non solum videtur velle vt Patria sit ciuitas, quæ solo murorum ambitu continetur, sed eam quam homines communiter Patriam vocant iuxta l. cum pater. §. hæreditatem .ff. de leg. 2. at homines non solum appellant Patriam locum in quo nascuntur, sed illum in cuius territorio nascuntur, ergo appellatione Patriæ intelligendum est totus territorij ambitus. Secundò facit pro eadem senten-

sententia l. qui ex vico ortus est, eam Patriam intel-
 igitur habere, cui Reipub. vicus ille respondet ff.
 4 ad Municipal. & ibi Accurt. Tertio quod om-
 nes immunitates, honores, & priuilegia (secundum
 opinionem Bartoli in consilio 96 & in l. 2. ff. de verb.
 significatione) quæ conceduntur ciuibus censentur
 concessa ciuitatensibus, quia scilicet exconie-
 cturata mente disponentis appellatione ciuium ve-
 niunt ciuitatenses, igitur idem dicendum est in no-
 stra specie, cum in testamentis voluntas maximè
 spectetur iuxta l. in conditionibus, ff. de condit. &
 demonstrat Auth. de nuptijs. §. disponat collati-
 5 one 4. Et licet prædicta Bartoli opinio vbi supra nõ
 approbetur cõmuniter, cū aduersuseam aliqua iura
 ponderentur, vt videre est per Ludouicum Teixei-
 ram Lusitanum, qui apud nos olim in magnis ma-
 gistratibus constitutus floruit, in l. 2. col. 4. ff. de
 reb. dub. tamen eadem opinio Bartoli absque du-
 bio recipienda est quando natura priuilegij, vel ali-
 quid aliud non repugnat, vt ciuitatenses compre-
 hendant, & materia priuilegij est nimis fauorabilis
 tunc enim his concurrentibus, quidquid ciuibus
 tribuitur, censetur attributum ciuitatensibus, cum
 igitur hæc de qua agimus sit multum fauorabilis
 vt pote, quæ beneficium & eleemosynam continet
 iuxta cap. dilecti, de donat. meritò testator qui de

Eborensibus loquitur, intelligendus est sensisse etiam de his, qui in territorio, hoc est, no Termo, oriuntur, vt alias intendit Abb. in cap. Rodulfus n. 6. de rescrip. Alex. de Imol. in l. 1. n. 13. ff. sol. matrimon., & facit pro hac parte Ord. lib. 1. tit. 21. in princ.

SYMMARIUM EX CAP. SEQ:

In aliquibus Ecclesijs cathedralibus Lusitaniae debent consentire omnes canonici vt donatio fiat. 1.

In alijs Ecclesijs cathedralibus sufficit maior pars canonicorum, & ita fit in hac insigni Ecclesia Metropolitana Eborensi. 2.

Declaratur statutum eiusdem Ecclesiae Eborensis, iuri magis consonat maiorem partem capituli sufficere in donationibus. 3.

Donatio remuneratoria in distincte potest fieri a capitulo. 4.

Donationem remuneratoriam non esse veram donationem multi existimant, quorum fundamenta referuntur. 5.

Contraria sententia cum fundamentis traditur. 6.

A assignatur notabilis concordia inter vtraque opinionem. 7.

Nemo ad antidora obligatur, nisi in eodem, vel simili genere accepti. 8.

Si beneficium pecunia aestimabile refertur in pecunia, vel re simili non est donatio, secus si beneficium non aestimabile pecunia refertur in pecunia vel re simili. 9.

Capitulum remunerans beneficium pecunia aestimabile in pecunia, vel re simili nondonat vere, & ita absque dubio id poterit facere. 10.

Capi-

DIVERSORVM IVRIS ARGVMENT.

- Capitulum remunerans beneficium non pecunia æstimabile, in pecunia, vel simili re donat, & ita non poterit id facere casu, quo donare non potest. 12.
- Capitulum non potest donare distributiones. 13.
- Si absque fraude & vlla machinatione capitulum cum caula donet aliquid de communibus redditibus, valida erit donatio. 14.
- Capitulum ratione Eleemosynæ poterit canonico absentis donare distributiones. 15.
- Refertur statutū quoddā notabile huius Ecclesiæ Eborēsis. 16.
- Licet regula sit quod non interessens diuinis, non lucratur distributiones, tamen illa regula habet aliquas exceptiones inter quas illa vna est, quod incarceratus sine sua culpa eas lucratur. 17.
- Consuetudine in Ecclesia Eborensi introductum est, ne repetantur distributiones quotidianæ semel concessæ beneficiarijs, qui incarcerati fuerunt, licet postea appareat eos habere culpam. 18.
- Duò dubia proponuntur examinanda. 19.
- Ad percipiendās distributiones quotidianas requiritur euidentis utilitas Ecclesiæ, nec sufficere qualisqualis. 20.
- Potest Legatus per statutum conditum modificare ius cōmune, non tamen omnino illud tollere poterit. 21.

CAPVT NONVM.

Ne ea re solent aliquando contro-
uersiæ excitari apud canonicos, an
capitulum possit donare fructus
canonico, vel alij beneficiato? In
quo articulo primò aduertendum
est, in iure nostro non satis esse expeditum an ma-
ior pars, an verò omnes canonici & singuli debeāt
consen-

consentire, quando tractatur de donanda re alicui. Sūt enim qui existiment in prædicta specie, singulorū vota dirigenda esse, eaque præcisè requirant, alioquin si vnus solus fabam nigram (modus loquendi in capitulis vltimatissimus) injiciat nihil donatum censetur, idque deducunt ex regula, quod omnes, de reg. iur. in 6. l. in cōcedendo 8. ff. de aqua pluuiar. arcēd. l. Sabinus 28. ff. communi diuidendo. Etenim quando aliquid singulis competit vti singulis, debent ipsi singuli in ea re cōsentire, ne sine suo factō sua res sibi subtrahatur. l. id quod nostrum ff. de regul. iur. & ob hanc rationem in quibusdam Ecclesijs cathedralibus huius regni Lusitanici obtentum est, quod in qualibet donatione facta in capitulo (vulgò em fazer graça) omnium canonicorum consensus requiratur, aliàs si vnus solum deficiat, gratia non fit, & donatio nulla est. Contrariū tamen in alijs Ecclesijs cathedralibus obseruatur, vt in hac insigni & præclara Ecclesia metropolitana Eborense, in qua id ex maiori parte canonicorū dependet, si enim maior pars consuet demandum esse aliquid, id fit: idque deduci videtur ex regula text. in cap. ii. de his quæ sunt à maiori parte capituli, cap. si in eodem titulo d. l. quod maior. ff. ad municipali. vbi iure consultus cēset in communitatibus id cēseri ab omnibus factū, quod à maiori parte fit.

Suadetur

- 3 Suadetur id ipsum ratione non inefficaci deducta à quodam statuto huius Ecclesiæ Eborensis, quod habet non posse canonicos donare distributiones, nisi postquam assignatæ fuerint singulis præbendis: sensu enim conditor illius statuti, ante illam assignationem non posse prædictas distributiones dici singulorū, nec priuatorum, sed omnium in communi: cū igitur ante diuisionem factam, & illam assignationem, distributiones non ceseantur, singulorum, sed omnium in communi ex mente statuta condentis ad donandas distributiones ante assignationem, vel diuisionem non requiruntur vota singulorum, sed maioris partis; de his enim quæ in cōmuni possidēt canonici possūt ipsi disponere per viam communitatis: cū igitur in communitate illud dicatur ab omnibus fieri, quod à maiori parte fit, merito in illis maior pars sufficiet, non sic postquam redditus sunt assignati præbendis, quia tunc non in communi nec per viam communitatis, sed iure proprio possidentur, ideóque vt de illis iam tunc disponatur singulorum requiritur consensus iuxta dict. leg. in concedendo. ff. de aqua pluuiæ arcend. dict. leg. Sabinus. ff. communi diuidendo. Propter hæc existimarem magis
- 4 iuri consonam esse praxim illarum Ecclesiarum, secundum quam in his donationibus maior pars

canonicorum sufficit iuxta cap. fin. de his, quæ fiūt à maiori parte capituli, cum similibus, quæ maximam habent rationem, vel quia in ea re agitur de re pertinenti ad singulos iure communitatis, vel quia ea donatio non proprio nomine, sed administratorio totius Ecclesiæ fit, vel quia id inductum fit ad faciliorem negotiorum expeditionem; aliàs enim fere nunquam donationes in capitulis fierent cùm difficile sit multos in vnum consentire, l. 1. in fin. ff. de acquir. poss. l. si plures. 3. §. quanuis vers. apparet. ff. de administratione & pericul. tutor. maximè ad donandum iuxta regulam, l. cùm de indebito, ff. de probat. l. filius familias, ff. de donationibus. His suppositis quæritur an donatio possit fieri à canonicis in capitulo? Ante resolutionem huius dubij sciendum est, an donatio remuneratoria sit vera donatio, cùm enim dubitemus an canonici possint donare inquirendum est, an remunerare sit donare, vt ex eo colligamus an etiam possint remunerare, est enim remuneratio species quædam donationis vt inferius apparebit.

Etenim donationem remuneratoriam non esse veram donationem videtur probare text. in l. hoc iure vtimur §. Labeo l. Attilius, ibi, dici posse defendi non meram donationem esse l. si pater. §. fin. ff. de donation. l. idemque. §. fin. & ibi gl. verbo, mandati

*l. qd p. oriam
ad Isabell -*

dati actione l. si vero non remunerandi, in princ. & ibi gl. verb. non actorum. ff. mandat. optim. tex. in l. sed et si §. consuluit, ibi, Et velut genus quoddam hoc esse permutationis, ff. de petitione hæreditatis notavit gl. in d. l. Attilius verb. non meram, Bart. in proem. ff. n. 4. doctor. communiter in rubricâ de donat. inter vir. & vxor. citat multos in eam sententiam Andr. Tiraq. in l. si vnquam, verb. donatione largitus. à n. 11. Cod. de reuocand. donation. Anton. à Gamma decisione 165. & decisione 213. Contrariam tamen sententiã videtur probare 7 tex. in l. affectionis gratia, ff. de donatio. ibi, Erga benemerentes amicos: ergo clarè docet Iure consultus donationem fieri in eos, qui in nos beneficia conferentes sunt benemerentes amici; nemo enim dicet tot leges de donationibus, tot modos donandi ad ignotos solum referendos esse, & ita donationem remuneratoriam veram esse donationem tenuit gl. in d. l. sed et si §. consuluit verb. obligauerint. ff. de petitione hæred. gl. vnica in l. donari ff. de regulis iur. vbi Dec. & Cagnolus, adnotarunt Roger. in l. 1. n. 2. & in l. Modestinus. n. 38. ff. de donationibus, refert alios & sequitur doctissimus Pinel. in l. 8. 1. Cod. de bon. matern. 3. parte. n. 60. Inter has doctorum opiniones ea concordia tenenda est vt prima opinio procedat quando merita quæ remuneran-

nerantur eius sunt qualitatis, & generis vt arbitrio boni viri æstimationem in pecunia, vel simili re desiderant. Secunda verò opinio tunc locum habeat quando merita illius sunt qualitatis & generis, vt arbitrio boni viri tantam æstimationem non mereantur, sed solùm remunerationem in eodem genere beneficij ex postulent: quæ vt facilius intelligantur sciendum est primò neminem ad antidora esse obligatum (id est ad dona è contrario mittenda) nisi in simili genere, & qualitate doni præcedentis, verbi gratia, si mihi Petrus negotia confecit vt arbitrio boni viri sim obligatus illi ad antidora in pecunia, vel simili re, obligatus ero ad id faciendum, nec erit donatio vera, si rursus Petrus in aliquo meo negotio maximos sumptus fecit, vel dispendium rei suæ familiaris passus est, obligatus ero remunerare in re pecunia æstimabili, vel simili. Si verò beneficium, quod Petrus contulit non est illius generis, & qualitatis, tunc non tenebor illi dare pecuniam, vel rem pecunia æstimabilem, sed solùm ad antidora sum obligatus in simili genere beneficij, colliguntur hæc ex l. plane. 97. in §. vlt. ff. de leg. 1. Secundo sciendum est duplex beneficium posse nos considerare, primum est quando illud beneficium confertur, quod vel sua natura, vel attenda hominum consuetudine, pecunia vel re

æstimabili recompensandum est, vt si quis mea ne-
 gotia maximi ponderis peregit, vel cum dispendio
 rei familiaris, vel cum periculo vitæ, si me à latrun-
 culis eripuit; secundum est, quod attenda hominũ
 consuetudine, & sua natura tale non est: verb. grat.
 ad me mittere parua munuscula, domum meã fre-
 quentari, negotia mea commendata diligenter fa-
 cere, sine dispendio notabili vitæ & bonorũ; si quã-
 do apud aliquos incidit sermo de me, laudare, vitu-
 perantibus obsistere, & alia id genus, quæ nobis sæpè
 11 sapius amicos bene merentes comparant. His sic
 cogitatis sit conclusio, Si capitulum pecunia, vel re
 simili remunerat aliquod officium, vel beneficium
 primi generis, quod scilicet vel sua natura, vel at-
 tenta hominum consuetudine, meretur remune-
 rationem in pecunia, absq; dubio id poterit facere,
 cum non censetur donare, sed magis mercedem
 pro labore impenso reddere, iux. supra dict. quando
 verò beneficium, vel officium fuit secundi generis,
 quod scilicet non merebatur æstimationem in pe-
 cunia, vel simili re: tunc capitulum non poterit il-
 lud beneficium remunerare in illis casibus, in qui-
 bus donare non potest, cum illa remuneratio sit
 12 vera donatio, vt superius resoluiamus. Superest
 modo videre an capitulum possit donare? Et si
 de distributionibus quotidianis loquamur, non

potest capitulum eas donare, & per consequens non poterit cum illis remunerare beneficia, aut officia accepta secundi generis, illa scilicet, quæ non ex postulat remunerationem in pecunia, vel re simili. Ratio est quia iura canonica exactè prohibent fieri donationem distributionum cap. vn. de cleric. non residentib. in 6. Sacrosanctum concilium Trid. de reformat. sess. 24. cap. 12. Constitutio huius Archiepiscopatus Eborensis tit. 13. cap. 4. §. E todo; ubi id quod remittitur, fabricæ applicatur: apud nostra statuta extat statutum prohibens beneficiarium petere prædictas distributiones, canonicosque eas concedere: cum igitur lex prohibeat non possunt canonici, nec alius quispiam prædictas distributiones elargiri iuxta regulam cap. primi de constit. Et ita interpretati sunt Illustrissimi Cardinales ut nulla via possint dictæ distributiones donari: nec vim horum iurium effugient canonici, qui volentes donare prædictas distributiones dixerint, eas non remittere, nec donare, sed gratiam facere de eadem quantitate canonico absentis, quia cum dolus præsumatur. capit. ex tenore, de rescriptis leg. sed etsi, §. ait prætor. ff. ex quibus causis maiores: in hoc casu maximè præsumetur, cum canonicus amittens distributiones petierit, ut tantundem ex communibus redditibus illi donetur,

& capitulum nihil aliud donauerit, nisi illud, quod
 in prædictis distributionibus continebatur, tunc
 enim leges apertissimè circumueniuntur, l. contra
 28. l. fraus. ff. delegibus & idem est ac si donarent &
 remitterent, ideòque non valebit illa donatio, op-
 14 timus tex. in l. filia 60. ff. solut. matrim. Si tamen
 canonici cessante dolo & fraude donauerint alicui,
 tunc distinguendum puto, nam si canonici moti
 aliqua iusta ratione id fecerint, donatio valebit: se-
 cus si donauerint absque ratione, & moti solùm vo-
 luntate irrationabili iuxt. tex. elegantem in l. hoc
 15 iure vtimur, in princip. ff. de donationibus. De
 illa re vidi iam dubitare aliquos, an canonico (qui
 in exilium mittebatur) posset donatio fieri, dixi
 posse, quia eo casu iustis rationibus moti canoni-
 ci facerent si communibus redditibus fratrem exu-
 lantem adiuuarent. Insuper etiam dixi canonicos
 illi canonico potuisse dare distributiones quotidi-
 anas per viam elemosynæ, cùm canonicus, de quo
 tractabatur, vix posset aliunde victum, & commo-
 dam sustentationem habere, iuxta notata in cap.
 licèt, de præbend. & in cap. olim, de verborum sig-
 nificatione: notauit in terminis Ioan. Prob. ad
 Monachum in cap. vnico. de clericis non resi-
 dentibus in 6. n. 27. Iuuat apud nos, statutum insi-
 gne quod disponit canonico qui per quinquenniū
 in Eccle-

in Ecclesia inferuitit, & postea casu aliquo beneficium amisit, præstandos esse redditus de communimensa, qui scilicet dimidietatem reddituum beneficij amissi æquare possint. Licet enim regulasit quòd ille, qui horis non interest, non lucratur distributiones quotidianas, cap. licet, de præb. cap. vnicum, de cleric. non residentib. in 6. tamen passim doctores varijs in locis limitationes & fallétias prædictæ regulæ afferunt, vt de illo diximus cui per viam elemosynæ distributiones elargiuntur: sic qui est incarceratus sine sua culpa distributiones lucratur d. cap. vnico ibi, seu iusta, & rationabilis corporalis necessitas, de cleric. non residentibus in 6. notat Couar. lib. 3. resolut. cap. 13. n. 8. vers. vnde-
eimò. Idemque fructus à canonico percepti tēpore quo in carcere detinebatur, debent repeti, iuxt. reg. cap. fin. de solut. l. 1. ff. de conditione indeb.

¹⁸ In hac nostra Ecclesia Eborensi, consuetudine longæua, est obtentum, vt in carcere detento distributiones dentur singulis mensibus, illæ scilicet quæ canonicis interessentibus elargiri solent, idque iure fit, cum enim adhuc non constet an sua culpa incarceratus fuerit, non debet emolumento & suis redditibus, lite pendente, defraudari iuxta titulum, Vt lite pendente. Illud de consuetudine apud nos fit, contra iuris communis regulas, vt non repetatur

tur dictæ distributiones semel cōcessæ, licet postea appareat ex sententia lata canonicum iustè fuisse incarceratum, quæ consuetudo cum longæua sit, & legitimè præscripta, habeatque aliquam irationem ne scilicet à misero canonico per sententiam condemnato distributiones iam consumptæ crudeliter extorqueantur, seruanda erit, iuxta cap. fin. de consuetudine l. de quibus. ff. de legibus: non tamen habebit illas distributiones, quæ in illo tempore carceris lucraturus erat, & canonico cōferuntur post festū D. Ioannis Baptistæ cum prædicta æquitatis ratio in istis cesset. Duo dubia in hac materia occurrerunt, de quibus consultus fui in hac ciuitate Ebo-
 19 rensi, primum an posset Episcopus duos canonicos habere in suo seruitio, qui distributiones quotidianas in absentia, dum Episcopo seruiunt, percipere possint, ac si actualiter inseruirent. Secundum dubium fuit an statuta huius insignis Ecclesiæ Ebo-
 rensis possint in aliquo derogare iuri communi, verbi gratia, iure communi cautum est vt redditus beneficij integrè percipiantur ab illo, qui vel sacrā Theologiam, vel ius canonicum in Academijs edocet, cap. super specula, de magistr. vel potest quis dans operā Theologiæ, vel iuri canonico, per quinquennium percipere integrè fructus sui beneficij ex priuilegio cōcesso à Summis Pontificibus almæ
 Academiæ

Academiae Conimbricensi, exceptis distributionibus quotidianis, quidam canonicus operam dabat Theologiae, vel iuri canonico, aut Theologiam, aut ius canonicum edocebat, volebat percipere fructus (quos grossos vocamus) illos scilicet qui praebendae competunt, & non sunt distributiones quotidianae, idque persuadebat hac ratione, edocens Theologiam, vel ius canonicum, iure communi attento, percipit omnes fructus, qui non sunt distributiones quotidianae, illi enim fructus praesentibus elargiri solent, sed, edocens Theologiam vel ius canonicum tanquam praesens illos fructus potest percipere dict. cap. super specula, ergo canonicus edocens Theologiam, vel ius canonicum recte percipiet illos fructus. E contrario canonici nolentes reddere praedictos fructus canonico, qui residenti- am anni non fecisset (id est per annum continuum in Ecclesia non inseruiuit) defendebat se ex eo, quia statuto quodam Ecclesiae Eborensis cautum est, ne fructus illi grossi elargiantur vlli canonico, qui residentiam per annum non fecisset, hoc est per annum quotidie alicui horae canonicae non interesset: canonicus autem, de quo agebatur praedicta residentiam non fecerat: tunc sic arguebat canonici, Ille canonicus non fecit praedictam residentiam, ergo per statutum non

potest habere illos fructus grossos: ex aduerso Canon-
 nicus qui Theologiam, vel ius canonicū edocebat
 dicebat statutum non posse infringere ius cōmune.
 Vnde cum iure communi edocēs Theologiam, vel
 ius canonicum percipiat omnes fructus, exceptis
 distributionibus quotidianis, non potest per statu-
 tum particulare capitulum ipsi fructus illos dene-
 gare; statuta enim particularia iuris communis dis-
 positionem non possunt tollere, cap. institutionis
 25. quæst. 2. cap. quod super his, de maior. & obed.
 „ opt. text. in l. deprecatio ibi, Ego quidem mundi
 „ dominus; lex autem maris lege Rhodiorum iudi-
 „ cetur nautica, in quibus nulla nostrarum ei lex
 „ aduersetur). ff. ad legem Rhod. de iactu. Vnde ma-
 „ ximum dubium fuit an statutum illud posset in-
 „ fringere iuris cōmunis indultū, quo professoribus,
 „ & studentibus Theologiam, & ius canonicum ius
 „ cōmune tribuit, vt tanquam præsentes possint per-
 „ cipere fructus omnes suarum præbendarum, excep-
 „ tis distributionibus quotidianis, quæ solūm interes-
 „ sentibus elargiri solent, iuxta cap. super specula, de
 „ magistris. Quantum ad primum dubium attinet
 „ adiunt textus insignes in cap. ad audientiam, de
 „ cleric. non residentib. cap. de cætero, eodem tit. in
 „ quibus manifestè probatur, posse Episcopum duos
 „ canonicos

canonicos eligere, qui dum ita in eius seruitio cō-
 morantur pro præsenti habentur, & fructus
 omnes suorum beneficiorum, exceptis distributio-
 nibus quotidianis, percipiant, in quibus fructibus
 doctores non dubitant per textum in d. cap. de cæ-
 tero, ad fin. Aduertendum tamen est non defuisse
 aliquos, & doctos sanè, qui existimarēt illis iuribus
 hodie locum non esse, inspecta reddituum vbertate
 Episcopatum, & multitudine literatorum, quibus
 cōmodè possunt Episcopi uti in suo seruitio. Vnde
 illa iura in aliquibus locis non obseruantur ex con-
 suetudine inueterata, Petrus Rebuf. in praxi bene-
 ficiali tit. de Vicarijs Episcoporum. n. 5. ego tamen
 vbi consuetudo non esset, non recederē à decisione
 illorū iurium, & cōmuni doctorū interpretatione.

20 De distributionibus quotidianis dubium alicui
 esse potest an illi canonici commorantes in seruitio
 Episcopi possint eas lucrari, & videbatur quòd illi
 existentes in seruitio Episcopi distributiones debe-
 bant lucrari, ex eo quia ex omnibus, in quibus Ca-
 nonici inseruiunt Prælato, tanquam Prælato, vide-
 tur maximam vtilitatem prouenire Ecclesie, vnde
 propter eam vtilitatem possunt canonici tales dis-
 tributiones lucrari, iuxta d. cap. vnicum de cleric.
 non residentibus in 6. In contrarium ponderatur
 itext. in cap. cum non deceat, de electione in 6. Vbi

illi

illi, qui pro negotio prælati (qui maximè utilis est suæ Ecclesiæ) Romanam curiam petunt, non lucrantur distributiones quotidianas. In hac re dicendum est ad lucrandas distributiones quotidianas, oportere esse evidentem Ecclesiæ utilitatem, non qualem qualem d. cap. Vnic. de cleric. non residentib. in 6. (Ibi, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret) Ideoque si illa talis non est cum principaliter ad Prælatum, vel alium quemlibet pertineat non poterit canonicus distributiones quotidianas percipere iuxta dict. cap. cum non deceat, dict. cap. de cætero, ad fin. cum igitur ille, qui inseruit Episcopo tanquam Episcopo in illis scilicet quæ ad eum tanquam Prælatum pertinent, non sit utilitas Ecclesiæ principalis, illius scilicet, cui distributiones quotidianæ deputantur, sed alterius nempe Episcopalis, cui alij redditus deputantur, merito non poterit canonicus distributiones quotidianas percipere, qui in seruitio Episcopi commoratur, licet aliquam, imò & maximam utilitatem Ecclesia ex eo percipiat. Ad id ita verum esse ut in multis Ecclesijs cathedralibus hæc ita obseruentur, ut in multis casibus eunti ad negotium ipsius Ecclesiæ particulare, salarium tribuatur, non verò distributiones quotidianæ elargiantur, ut colligitur ex dict. cap. cum non deceat, de electione & ex cap. cupientes, eodem tit. in 6. vbi

redditus sunt communes inter Episcopum, & Capitulum, & tamen illa iura statuunt vtriusque expensis consulendum esse canonico eunti Romam pro electione Prælati, deneganturque distributiones quotidianæ, quia scilicet ad eas lucrandas duo (vltra alia) requiruntur, quod utilitas Ecclesiæ sit evidens, & illius Ecclesiæ capitularis, cui distributiones deputatæ sunt, non verò Episcopalis, cui alij redditus sunt applicati, iuxta cap. vnicum, de cleric. non residentibus in 6. Sic in hac nostra Ecclesia Eborensi canonicus, qui non habet finitam residentiam anni non poterit percipere distributiones quotidianas, licet ad negotium evidentis utilitatis mittatur cum id statutis prohibeatur, salarium tamen competens habebit iuxta cap. cum secundum Apostolum, de præbend. & statuta; idque fit ne per fraudes elargiatur distributiones quotidianæ illis, qui Ecclesiæ nunquam inseruierunt. Quapropter cum quidam canonicus me de hac re consuleret, respondi capitulum eas non potuisse donare, iuxta supra dicta, tenêriq; eum ad restitutionem, regula, peccatum, de regulis iur. lib. 6. Circa secundum ¹² dubium aduertendum est statuta condita à Summo Pontifice, vel de certa scientia ab illo confirmata posse infringere iuris communis regul. cap. proposuit, de concessione præb. iuuat ille, à quo s.

tempestiuum. ff. ad Senat. consult. Trebelleian. Di-
 ximus, vel de certa scientia ab illo confirmata, quia
 si essent condita ab aliquo inferiore, & confirmata
 per Papam in forma cōmuni, non possent ius cō-
 mune violare, iuxta notata per gl. in cap. 1. verb.
 confirmationem, de cōfirmatione vtili, vel inutili,
 vbi Abb. n. 6. & alij: Si verò statuta fuerint cōdita
 à legato, vel Episcopo, tunc non possent iuris cō-
 munis regulas infringere, quia regulariter Legatus,
 Episcopus, & alij inferiores non possunt disponere
 contra ius commune, d. cap. institutionis. 25. q. 2. d.
 cap. quod super his, de maior. & obed. d. leg. de pre-
 catio. ff. ad l. Rhodiam de iactu, Nauar. in manual.
 cap. 27. n. 8. ad fin. Diximus, Regulariter, quia a-
 liquando vel ex permissione Summi Pontificis, vel
 ex consuetudine poterunt aliquid statuere cōtra ius
 cōmune, id ipsum approbantibus aliquibus ex no-
 stris, vt notant in cap. cum dilectus, per tex. ibi, de
 consuetudine, & in l. cūctos populos Cod. de sum-
 ma Trinitat. Abb. in cap. quod clericis. n. 45. de
 for. cōpet. Fel. n. 9. in d. cap. quod super his; cuius
 articuli resolutionem nunc consultò omittimus,
 neque enim ad nostram materiam pertinet: id sine
 dubio mihi videtur posse Legatū, vel Episcopum
 per suum statutum augere p̄enam, vel modificare,
 interpretari ius commune, vel limitare, iuxta gl. in
 Clem.

Clem. ne Romani, verb. tolli, de electione; notat Abb. in cap. cum dilectus, n. 10. de consuetudine, & in cap. nemini, n. 6. de offic. Legati: cuius rei ratio esse potest, nam statuta Legatorum, & Episcoporum sunt ad instar iuris prætorii Abb. in d. c. nemini, n. 8. planè prætores olim poterat interpretari ius commune, supplere, & corrigere. l. ius autem 7. ff. de Inst. & iur. ergo & Legati ac Episcopi, cum igitur statuta huius Eborensis Ecclesiæ sint facta à Legato, & in hoc limitent ius commune, nempe quod canonicus non faciens residentiam vnius anni, non possit in absentia percipere fructus grossos, meritò dicendum est statutum fore obseruandū, non quia ius commune violat, sed quia illud adiuuat, dum multum magis requirit vt fructus beneficij lucrètur, iuuat cap. Vnic. de cleric. non residentib. lib. 6.

statuimus (inquit Pontifex) vt distributiones ipsæ
quotidianæ, in quibuscunque rebus consistant, ca-
nonicis, ac alijs beneficiatis, & clericis Ecclesiarum
ipsarum, qui eisdem officijs in ipsis Ecclesijs ad fue-
rint, tribuantur, iuxta Ecclesiæ cuiuslibet ordina-
tionem rationabilem iam factam, seu etiam faci-
endam. Hactenus Summus Pontifex, qui planè ap-
probat quascūque ordinationes rationabiles factas
in Ecclesijs, è quatum numero hanc esse nemo ne-
gabit, iuxta ea quæ superius diximus.

non; moisis ob, illos. dicit, inchoat on. mo
 SUMMARIVM EX CAP. SEQ.

- P**Roponitur facti species. 1.
 Ut matrimonium validum sit sufficit presentia parochi,
 licet aliud agat, vel inuitus ad illum actum ducatur, dum-
 modo intelligat illum actum, qui fit. 2.
 Si dolo fecerit Parochus quin intelligat, vel quin audiat verba
 a contrahentibus prolata, valet matrimonium. 3.
 Optat Author fieri a Summo Pontifice constitutionem, per qua
 declaretur obligatum duabus sponſis, vel pluribus non posse
 matrimonium validum celebrare, si Parochus non consen-
 tiat. 4.
 Si contrahentes publice, vel in valuis Ecclesie, populo presente,
 matrimonium celebrent, non erit validum cum Parochus
 non adfit. 5.
 Presentia Parochi illius sufficit, qui licet vere non esset Paro-
 chus, habebatur tamen pro Parocho. 6.
 Appellatione proprii sacerdotis, vel parochi intelligitur etiam
 vicarius perpetuus, vel ad natum. 7.
 Tractatur dubium an contrahens sponsalia cum duabus, & vni
 ad iudicatus, mortua illa, cum alia sit cogendus matrimo-
 nium celebrare. 8.
 Referuntur fundamenta pro parte affirmatiua. 9.
 Contraria sententia approbatur. 10.
 Redditur responsio ad argumenta contraria opinionis affir-
 matiua. 11.

CAPVT DECIMVM.

Videtur quidam nomine Ioannes cum dua-
 bus feminis sponsalia de futuro con-
 traxit, postea cum vna illarum coram
 parochio Missam celebrante, vel ali-
 ud agente matrimonium de presenti
 contraxit, deinde moritur hæc, quæ vxor erat: alia
 sponsa

sponsa agebat contra Ioannem, illumque in virū petebat. Cōsultus de hac re, dixi duo dubia in hac causa examināda esse, primum an matrimoniū valeat corā parochō non consentiente contractū matrimoniali, imò aliud agente? Secundū est an si aliquis sponsalia contrahat cū duabus, vel pluribus feminis, & per sentētiam iudicis vni sit adiudicatus, vel ipse sponsus cum vna illarum matrimoniū de presenti cōtrahat postea si hæc quæ vxor fuerat moriatur, an sit obligatus cum alia sponsa contrahere? Quantū ad primum dubiū atinet, respōdi matrimonium validum esse, si fiat corā parochō, licet non cōsenserit cōtractū matrimoniali, vel etiam si inuitus traheretur, vt præses esset illi matrimonio. Probatur hæc conclusio: nam concil. Trid. ad validitatem matrimonij, requirit quod parochus sit præses nec est actus in quo requiratur authoritas parochi vt sentiebat Nauar. in lib. 4. de spons. cōsil. 47. & 52. sed tantū præsentia ipsius parochi, vt alias in emancipatione dixit Angel. (quæ vide) in l. si Cōsul. n. 3. ff. de adopt. at præsens dicitur Parochus quando adest in aliquo loco, licet inuitus ad ipsum locum trahatur, ergo validum est prædictū matrimoniū. Maior huius argumētationis probatur, in concil. Trid. de reformatione matrimonij c. 1. sessione 24. minor patet ex l. diem proferre §. corā ff. de arbitr.

» l. coram. ff. de verbor. significatione, Coram Titio
 » (inquit Iure consultus) aliquid facere iussus non vi
 » detur præsente eo fecisse nisi intelligat: Itaque si
 » furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non videtur co
 » ram eo fecisse. Scire autem non etiã velle is debet,
 » nam & inuito eo rectè fit, quod iussum est. Ha-

tenus Iure consultus. Ex cuius verbis duo optimè
 deducuntur, primum est in illo, quo præsente actus
 fieri debet, tantùm requiri scientiam actus, ita vt
 intelligat actum qui celebratur, (ibi scire autem
 debet) adque Iure cōsultus docuit in princ. d. legis,
 coram, aliquãdo tamen ex materia subiecta dice
 mus coram aliquo fieri actum, vel aliquem actui
 interesse, licet nō intelligat, vt in surdo, qui interest
 missæ, intendit Lusitanus noster doctissimus Ferdi
 nandus Paez, in cap. missas, de consecrat. distinct.
 n. à. n. 106. Secundum est voluntatem non requiri
 ipsius, vt actus fiat (ibi, non etiam velle: nam &
 inuito eo rectè fit, quod iussum est) tum etiam quia
 ratio concilij Trident. vbi sup. propter quam irri
 tauit matrimonia, fuit, ne secretè & clam contra
 hentes possent cum alijs matrimonia celebrare, &
 esse in peccato, cui malo succurritur per scientiam
 parochi, & testium, etiam si inuiti matrimonio in
 terfuerint. Et ita hæc conclusio approbata fuit ab

dinalibus addentes tamen tunc non valere matrimonium, quando parochus non fuisset adhibitus ad illum actum, sed fortè sacris interesset, vel per viam transiret, quod probabile est. Idque etiam procedit si Parochus data opera nollet audire, vel intelligere, quia cum in fraudem faciat, censetur audire & intelligere l. cum filia. ff. sol. matr. l. cum ita 33. in princ. ff. deleg. 2. & ita fuit decisum per Illustrissimos Cardinales, & tenet Salzedo vir doctrina celebris in additionibus ad Bernardum Diaz cap. 73. notat in sign. Navar. cons. 20. lib. 4. Segura in director. iudic. Ecclesiast. cap. 15. n. 51. Optare tamen maximè constitutionem Summi Pontificis decernentis matrimonia ab illis cōtracta, qui cum pluribus sponsis cōtraxerant, non esse valida absq; Parochi complacentia, si enim id non fit, iam ferè nullus erit, qui cogi possit sponsalia observare, nam confectis instrumentis dotis cum vna sponte Parochus vel inuitus ad illum actum matrimonij trahentur, & cum ea matrimonium celebrabit, & ita spōsalia omnia alia evanescent. Quod publicæ tranquillitati nimium aduersabitur. Amplia etiā si pendente lite super sponsalibus de futuro, matrimoniū eo modo celebretur, quia adhuc valebit c. ex literis de matr. contract. cōtra interdictū Ecclesiæ, gl. in c. tua, verb. poteris irritare, de spōsa duor. si vero lis

sit super matrimonio de presenti, vide doctores in
 dictis locis, Abb. & alios in c. cū in Apostolica .n. 3.
 de spōs. Couar. de spōs. 2. p. c. 3. n. 3. & 4. Non tamen
 sufficiet matrimonium sine Parocho celebrare in
 facie Ecclesiæ, id est in valuis Ecclesiæ, vel in Ec-
 clesia coram populo, tum quia non dicitur publi-
 cè aliquid factum quando solennitates omittun-
 tur arg. l. 3. §. vlt. ff. quod vi, aut clam. l. 2. Cod. de
 his, qui ex publicis rationibus mutuum pecuniam
 acceperunt, & ibi gl. verb. occultè: notat Bart. in
 l. vlt. n. 1. ff. de ritu nuptiar. sed in hac specie omis-
 sæ fuerunt solennitates, nempe præsentia Parochi,
 ergo non cēsetur fieri publicè matrimonium, tum
 etiam quia, si id verū esset, maxima daretur occasio
 celebrandi matrimonia absq; Parocho, quicquid du-
 bitet insign. Nauar. in man. cap. 22. tit. de impedi-
 mentis interdict. ex eo quia concil. Trident. solūm
 videatur annullare matrimonia clādestina sine Pa-
 rocho, & testibus celebrata; non autē illa, quæ tam
 publicè sūt, cui respondemus publicè non fieri id,
 quod non habet solēnit. requisitas, vt sup. diximus.
 Insuper cōcedimus eam fuisse rationē impulsuam
 Cōcil. Trid. sed negamus, illa ratione cessante, ces-
 sare legē, quæ generaliter omnia matrimonia an-
 nullauit sine Parocho & testib. arg. l. prospexit. ff.
 qui, & à quibus, l. cū tale. §. fallam, ff. de cōdit. & de

mōstr. Dubiū est an Parochus requiratur verus, ita
quòd realiter Parochus sit, an verò sufficiat haberi
pro Parocho; verb. gr. an matrimonia valida sint
corā illo, qui realiter Parochus non erat, vt quia sine
titulo, vel cum tit. nullo præerat Ecclesie: itē coram
illo, qui cum laicus esset officiū Parochi per multos
annos obiit, vt paulò antè vidimus in tribun. in qui
sitorio quendā, qui spōte cōfessus hæc, & alia imma
nia crimina, maximam misericordiā cōsecutus est.
Dixi valere matrimonia corā illis celebrata, quia
cum ille actus assistendi non sit ordinis, sed solūm
concilium iubeat, vt Parochus præsens sit, sufficit
si ille adsit, qui Parochus reputabatur arg. l. Barba
rius .ff. de offic. præsidis, facit gl. fin. communiter
recepta in c. nihil, vbi Abb. n. 2. de electione intēdit
Nau. lib. 4. cōf. 3. Nec putet aliquis appellatione Pa
rochi intelligi solū Abbatē, Priorē, vel Rectorē be
neficij, nam & Vicarius perpetuus intelligitur, inò
& Vicarius, qui ad nutū cōstituitur (vulgo o Cura)
quia ille, qui subit vicem Parochi (quantū ad hoc)
Parochus cēsetur, Clem. cupiētes (ibi ab Ecclesiarū
Rectoribus vel Vicarijs, aut loca tenētibus eorundē
requisiti fuerint) de pœnis gl. in Clem. 1. verb. pres
byteri, de priuil. vbi Card. n. 2. Bonif. de Vitalin.
in d. Clem. cupiētes, n. 19. Nau. in cōf. 23. n. 4. lib. 4.

Quātum attinet ad secundum dubium, an scilicet

si aliquis sponsalia contrahat cum duabus, vel plu-
 ribus foeminis, & per sententiã iudicis vni sit adiu-
 dicatus, vel ipse sponsus cum vna illarum matri-
 monium de præsententi contrahat, postea si hæc quæ
 vxor fuerat moriatur, an sit obligatus cum alia
 sponsa contrahere? Pro parte affirmatiua videbatur
 iudicandum fore, primò quia & si vni ad iudica-
 tus sit, & interim propter eam rationem non sit cog-
 9⁹endus cū alia contrahere, tamen, recedente impe-
 dimēto, cogendus est ad implere id, quod promisit:
 sic qui votū emisit, si impeditus est, non tenetur vo-
 tum adimplere, cessante verò impedimēto tenetur
 votum adimplere c. quod super his, de voto, & in
 specie in qua præcipit aliquid iudex, si propter im-
 pedimentū non potuit pars obtemperare præcepto
 iudicis, colliges ex c. dilecti, vers. si enim, de dolo &
 cōtumacia, l. 2. §. si quis in iudicio, ff. si quis caution.
 Secundò facit quòd licet ratione sponsaliorū cō-
 cedat aliquis non esse virū obligatū, tamen debet
 cogi ratione promissionis, si enim nō valet vt ago
 debet valere eo modo, quo valere potest, c. vn. de de
 sponsatione impub. lib. 6. l. si vnus §. vlt. in princ. ff.
 de pact. Tertiò facit text. in c. 1. de eo, qui duxit in
 matrim. quā polluit per adult. vbi tex. inquit quòd
 vir vxoratus si cognouit secundam, mortua prima
 vxore, volente secunda (si erat ignorans & putabat

suum esse maritum) cogendus est ad matrimonium
 celebrandum cum secunda, ergo idem dicendum
 erit in nostra specie in qua de sponsalibus agimus,
 cum valeat argumentum de matrimonio ad spon-
 salia l. oratio ff. de sponsal. Contrarium tamen re-
 spondi, primo quia post contractam primam obli-
 gationem sponsaliorum, secunda obligatio erat in-
 efficax, cum enim in matrimonio, vel sponsalibus
 semel quis obligari possit vni, non duabus, postquam
 semel est obligatus, si iterum se obligat (viuetē spōsa,
 vel vxore) impossibile agit, & ita non obligatur
 iuxta regulam nemo potest, de regulis iur. in 6. l.
 impossibilium .ff. de regulis iur. vnde cum post
 prima sponsalia impossibile sit iterum se alij per spō-
 salia obligari, contractus alius sponsaliorum nul-
 lam producit obligationem. Secundo facit cap. ve-
 niens. 15. de sponsal. cap. primum, de sponsa duor.
 vbi sponsalia de futuro dissoluntur per matrimo-
 nium, cum igitur in hac specie matrimonium ce-
 lebratum fuisset, dissoluta sunt sponsalia, id enim
 verbum, dissoluere, significat, id est vinculum tollere
 cap. ad dissoluendum, de desponsatione impub.
 Tertio facit d. cap. i. de eo, qui duxit in matrimo-
 nium, quam polluit per adulterium, vbi text. clarè
 insinuat secundum matrimonium non obligasse,
 si enim obligasset, & virum, & vxorem putatiuam

cogeret, quom̄ tex. negat, idque clarius probat tex. in cap. libet, de sponsa duorum, vbi sponsalia de presenti non dissoluntur per alia sponsalia de presenti, etiam carnali copula consummata. at d. cap. x. solum probat virum, qui uxorem habuit, si aliam de facto ducit cogendum esse cum illa matrimonium celebrare (mortua prima) si ipsa voluerit, non tamen cogenda est mulier: imo retorquetur argum. d. c. i. nam tex. sic intellectus probat manifestè secundum matrimonium non obligasse, ergo idē dicendum est de secundis spōsalibus iuxta d. l. oratio cum in hac specie, eadē detur ferè ratio in matrimonio & spōsalibus, nam vtroq; casu obligatū impossibile est, iterū se obligare. Nec, hac sententia retenta, obstabūt fundamenta, quæ supra proposuimus; non primum, respondemus enim in illis casibus propositis obligationem natam fuisse, cessare tamen propter impedimentum, at in nostro casu obligatio non fuit orta, cum de re impossibili partes contraherent, iuxta d. regulam, Nemo potest, de reg. iur. in 6. l. impossibile. ff. de regul. iur. Ad secundum respondemus negando antecedens, verior enim regula est in dubio neminem videri facere nisi solum vnicum actum (dummodo aliud non colligatur aliunde) l. i. §. si quis ita, in princ. ff. de verbor. l. cum hic status. §. si quis sponsam. ff. de donat.

donat. inter vir. & vxor. Nec obstat d. cap. vnic. de desponsatione impub. lib. 6. d. l. si vnus, procedunt enim in certis casibus, in quibus iura id ob aliquas causas contra iuris communis regulas induxerunt, verbi grat. in matrimonio, pactis liberatorijs, vt alibi dicemus, quæ iura non sunt extendenda ad similes casus cum sint exorbitantia, regul. quæ à iure, de reg. iur. lib. 6. l. quod vero. ff. de leg. Non obstat tertium & vltimum fundamentum, respondemus enim d. c. 1. de eo, qui duxit in matrimonium quæ polluit per adulterium, esse exorbitans, & poenale (ibi, in poenam) & colligitur ex notatis per doctores ibi, ideoque non fore extendendum de matrimonio, in quo loquitur, ad sponsalia, præsertim cum non detur eadem ratio, imò multum diuersa. Etenim multo maiorem poenam meretur ille, qui matrimonio copulatus, aliam ignorantem tanquam vxorem duxit, quam ille, qui sponsalibus obligatus secundam sponsam de præsentis desponsauit, vt cuiuslibet notum est; nec enim valet argumentum de matrimonio ad sponsalia, nisi eadem detur ratio dict. l. oratio: sic licet sacrosanctum concil. Trident. de reformat. matrimonij cap. 1. sessione 24. irritauerit clandestina matrimonia, non tamen irrita censentur clandestina sponsalia, vt interpretati sunt Illustrissimi Cardinales, & notauit Salzedo in addit.

ad Bernard. diaz. cap. 73. Insignis Nau. in cap. hu
 manæ aures 22. quæst. 5. quæst. 3. n. 5. & in Man. cb
 25. n. 144. & ita in Praxi obseruatur.

SUMMARIVM EX CAP. SEQ.

Si coniuges testentur in vna charta, superstes potest reuocare
 testamentum. 1.

Actus qui celebrari potest vsque ad mortem, regulariter potest
 reuocari vsque ad mortem. 2.

Quando duo coniuges testantur in vna charta, non vnum sed
 duo sunt testamenta. 3.

Traditur cautela ne coniux superstes possit reuocare. 4.

Traduntur aliquot, quæ debet interuenire, vt illa cautela quis
 possit vti, & primum est ne coniux det licentiam testandi
 de omnibus bonis. 5.

Vtens cautela prædicta debet dare licentiam ad legandum, &
 traditur intel' actus l. sicut 8. §. venditionis ff. quibus modis
 pignus, vel hypotheca soluitur, & l. aliud est vendere
 fin. ff. de regulis iur. 6.

Qui cautela à doctoribus tradita vti debet, non dabit licentiam
 ad hereditatem relinquendam, vel quottam titulo vniuer-
 sali. 7.

In specie l. sicut 8. §. venditionis ff. quibus modis pignus vel
 hypotheca soluitur; legatum non debetur ex testamento,
 sed actione mandati. 8.

Donatio omnium bonorum tam presentium, quam futurorum
 non valet ex communi doctorum sententia. 9.

AD

CAPVT VNDECIMVM.

Volent sæpe sæpius cõiuges vnicum
 testamentum facere, in quo maio-
 ratum constituunt, vel quid simile
 disponunt: mortuo vno, alter super-
 stes vult reuocare suum testamētū

*Adventu
 quod & vel
 q' ubi au-
 r' effert*

quæritur, an possit? & sine dubio dicendum est pos-
 se: nam testamentum vsque ad mortem reuocari
 potest, de ambulatoria enim est voluntas testatoris
 vsque ad mortem cap. cum Marthæ, de celebrat.
 missar. l. hæredes palam, §. 1. ff. de testam. l. si quis
 in princ. ff. de leg. 3. l. cum hic status §. pænitiā
 ff. de donation. inter vir. & vxor. Huius rei ratio
 illa est, etenim actus qui celebrari potest vsque ad
 mortē, vel cum moriatur aliquis, regulariter vsq;
 ad vltimum vitæ spiritum reuocari potest l. quod
 si iterum ff. de adimēd. legat. facit Ord. lib. 4. tit.
 63. in princ. At testamentum est actus, qui celebrari
 potest vsque ad mortem, vel tempore mortis l. 1. ff.
 de testam. ergo ante mortem semper potest reuo-
 cari, cum id natura actus, id est testamenti, mirum
 in modum expostulet. Nec obstat quod testamen-
 tum coniugum sit vnicum, & videatur confirma-
 tum morte coniugis defuncti d. cap. cum Marthæ,
 idēoque non possit reuocari. Respondemus enim
 quod

3
 261

quod licet testamentum sit conditum in vna charta, & vnico contextu, tamen cenferi duo, alterum coniugis defuncti, alterũ superstitis argum. l. scire debemus. ff. de verb. notant doct. in l. patris & filij, ff. de vulgar. intendit Bald. in l. cum quidã Cod. de impuber. & alijs substit. Tiraq. de primog. q. 65. ideoque testamentũ coniugis demortui non posse reuocari cum morte ipsius fuerit confirmatum, at vero testamentum alterius coniugis superstitis, ab eo vsque ad mortẽ potest reuocari: & ita hæc est cõmunis opinio, secũdũ quam olim cõsuluu Oldrad. cons. 174. & multi, quos referũt, & sequũtur Couar. in rubr. detestam. 2. part. n. 8. Tiraq. de primog. q. 68. n. 1. Molina 2. part. de prim. lib. 4. cap. 2. n. 82. Anton. à Gãma decis. 339. n. 1. doctissimus Aluarus Vaz consult. 7. lib. 1. Solet à nostris hac in re tradi cautela quædã ad hoc ne possit superstes coniux suum reuocare testamentũ, vt scilicet quilibet coniux (qui superuixerit) det licentiam defuncto, vt de bonis eiusdem viuentis testetur, tũc enim coniux defunctus poterit testari de suis bonis, & de bonis coniugis superstitis, cum ab eo habeat licentiã iux. l. sicut 8. §. venditionis. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur, quem tex. in hanc sententiam citauit Baldus in cap. 1. §. præterea, num. 1. quibus mod. feudum. amittatur, in v. sibus feudor.

daf. lib. 1. conf. 13. multi relati à Tiraquel. de iur.
 mariti glos. 5. n. 145. cum sequentibus, tunc enim
 non expectatur mors coniugis dantis licentiam ad
 testandum, sed tantum illius, cui data est licentia,
 cum ipsius solum sit testamentum; superstes enim
 coniux. solum consensum dedit, ut alter testaretur,
 diuersa autem sunt testari, & testamento consen-
 tire, argum. legis, aliud est vendere 121. ff. de regul.
 iuris: & ita hanc cautelam videtur docere Baldus
 in leg. nec fratris, num. 1. Cod. de donation. causa
 mort. & supra citati. Hæc tamen cautela sic sim-
 pliciter accepta dubia videtur, qua propter ut ea se-
 cure utantur testatores, aliqua præmittenda sunt.
 Primò nec, admissa hac cautela, Iudicem id debe-
 re iudicare, si licentia facta fuit testandi de omni-
 bus bonis tam præsentibus, quàm futuris, quia tunc
 non valebit: debet igitur coniux, qui licentiã de-
 dit aliquid reseruare ad testandum aliàs prædicta
 licentia erit nulla, & irrita cum priuetur testandi
 facultate, leg. stipulatio hoc modo, & ibi notatur
 ff. de verb. Ord. lib. 4. tit. 44. §. penul. declarat
 Penha regul. 21. a princ. Anton. à Gamma vbi su-
 pra. Secundò intellige necessarium esse coniugem
 dare alij licentiam ad legandum, ad id enim possu-
 mus alicui dare licentiam, iuxta d. l. sicut 8. §. vendi-
 tionis ff. quibus modis pign. vel hypotheca soluitur:

facit

facit l. nec fratris Cod. donat. causa mortis. Nec obstat d. l. aliud est vendere §. fin. quia procedit in legatis ordinarijs, & illis, quæ plerumque fieri consueverant, non verò in extraordinario, quale est illud, quod quispiam concedit alicui vt de suis bonis relinquat iuxta d. §. venditionis, qui sic concordandus est cum d. §. fin. Tertiò intellige non procedere illam doctorum cautelam quando alter cõiux licentiam concederet ad relinquendum hæreditatem ex bonis coniugis superstitis, vel quottam titulo vniuersali, nemo enim potest hæredem aliũ facere de bonis, quæ sua non sunt, quod tribus fundamentis probatur, primò quia daretur repugnantia contra regulam legis, vbi repugnantia .149. ff. de reg. iur. repugnantia autem in eo reperitur, quia esset hæreditas, & non esset hæreditas, idque patet quia daretur hæreditas, nempe illa, quæ ex testamẽto debet peruenire ad hæredem, & non daretur hæreditas, cum hæreditas sit ius, quod defunctus habuit tempore mortis l. hæreditas 63. l. hæredem .6. ff. de regulis iur. defunctus autẽ in prædictis bonis nullum ius habuit, sed tantum licentiam disponendi, & absurdum est dicere, minus ius habere testatorem, quàm hæredem l. in omnibus, vers. non debeat ff. de regul. iur. l. nemo plus, 163. ff. eodem: faciunt ea quæ notat Ias. in l. fin. Cod. de hæredib.

instit. & in l. apud Iulianum, §. constat n. 2. ff. de
 leg. 1. Secundò facit pro eâdem sententia quòd in-
 specie d. §. venditionis, legatum illud non debetur
 ex testamento solùm, sed etiam actione mādātī ac-
 quisita hæredi, quam ipse hæres tenetur cedere le-
 gataro iuxt. regul. l. ab eo, Cod. de fideicommiss.
 Ratio est quia dominus rei legatae non fecit testa-
 mentum, nec legauit, & ideò ab eo non potest res
 legata solùm acquiri ratione testamenti, sed ex eo
 quia alij mandauit, vt de re legata disponderet: & ita
 concludit Bart. in l. cum quis decedens, per text.
 ibi in princ. n. 3. ff. de leg. 3. idem Bart. cons. 213.
 & nouissimū est, inauditumq; in iure nostro quod
 hæreditas non peti possit ex testamento, sed actio-
 ne mandati contra leg. obuenire, & ibi notatur. ff.
 de verbor. significatione, & quòd hæreditas detur
 ex pacto contra l. hæreditas Cod. de pact. conuent.
 l. fin. Cod. de pact. tradit aliud agens Molin. de
 primog. 1. part. lib. 1. cap. 26. n. 6. D. Anton. à
 Gamma decis. 386. n. 1. 3. & vltim. Tandem vr-
 get quòd si testamentum posset fieri de bonis alie-
 nis cum licentia domini, nullo modo recipienda
 esset opinio communis, de qua in d. l. stipulatio hoc
 modo cōcepta, & Ord. vbi supra quæ docet donati-
 onem omnium bonorum tam præsentium quàm
 futurorum invalidā esse ex eo quia auferat testādi
 facul-

facultatem, cum ille qui donauerit sua bona futura & presentia adhuc possit testamentum condere, & ita non auferat sibi facultatem testandi, cum possit sibi quispiam dare facultatem vt de suis bonis testetur. Nec huic difficultati satisfaciet qui dixerit non esse attendendum ad futurum euentum, id est posse quempiam dare licentiam ad testandum illi, qui omnia sua bona presentia, & futura donauit: hæc enim non veniunt in consideratione, l. 1. ff. de author. tutor. Respondemus enim tunc non esse attendendum ad futurum euentum quando ille futurus euentus nihil operaretur leg. stipulatio 14. §. Diuus. ff. vt legatorum, seu fideicommissorum nomine caueatur; sed in hac specie, de qua agimus futurus euentus multum operaretur, idque patet quia donatio bonorum presentium valet quia expectatur futurus euentus, nempe presentia bona donantem posse acquirere bona alia, de quibus testari possit, & ita non auferit sibi testandi facultatem, vt notatur in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & aduertit post alios Couar. lib. 3. resol. cap. 12. n. 4. in princ. licet alij contradicant vt per Duenh. regul. 219. n. 1. vnde si in hac specie donatio sustinetur ex eo quia expectatur futurus euentus, nempe posse bona acquirere, de quibus testetur, illa etiam debuit sustineri presentium, & futurorum, ex eo quia expecta-

tur futurus euentus, nempe posse quempiam illi dare licentiam ad testandum de suis bonis. At illa opinio receptissima est (& de veritate illius non disputamus) nempe non valere donationem bonorū præsentium, & futurorum, ex eo quia aufert testandi facultatem, ergo non potest quis testamentum condere, in quo hæredem relinquat aliquem alienorum bonorum etiam cum licetia domini. Vnde qui voluerit securè vti prædicta doctorum cautela reseruet sibi aliquid ad testandum, & det licentiam alteri vt per viam legati de cæteris suis bonis disponat iuxta d. l. sicut §. venditionis. ff. quibus mod. pign. vel hypotheca soluitur, & tradita per doctores superius citatos.

SYMMARIUM EX CAP. SEQ.

Declearatur quomodo sint collocanda puncta in l. hæredem ff. de his, quibus vt indignis.

1. Qui non vindicabat mortem defuncti testatoris, tanquam indignis amittebat hæreditatem cum fructibus.

2. Insuper habere, significat omittere, & negligere.

3. Erat Papiniano iure cõsulto peculiaris phrasis, insuper habere, pro negligere.

4. Hodie non videtur esse in vsu decisio huius legis, hæredem ff. de his, quibus vt indignis.

5. CAP.

Hæredem (inquit subtilis Papinia-
 nus in l. hæredem .ff. de his quibus
 vt indign.) qui sciens defuncti vin-
 dictam omisit, & insuper habuit,
 fructus omnes restituere cogédum
 existimaui: nec probè desideraturum actionem cõ-
 fusam restitui. Deceptum autem ignorantia facti
 bonæ fidei possessoris defensionem habiturum, ante
 motam, scilicèt controuersiam si ratio fructuũ sub-
 ducatur: nec improbè cõfusam actionem reddi po-
 stulaturum. Hactenus Iure consultus: sic punctis,
 & virgulis notatur hic text. cæterũ aliter res est in-
 telligenda, & aliter puncta sunt collocanda, vt sci-
 licèt, virgula constituenda sit in verbo, insuper ha-
 buit; non verò in verbo, omisit; quasi Iuris cõsultus
 dicat hæredem, qui sciens defuncti vindictam omi-
 sit, & insuper habuit, fructus omnes restituere co-
 gendum existimaui: non enim in textu illud ver-
 bum, insuper habuit, coniungendum est cum illo
 verbo, fructus, sed cum illo verbo, omisit, quasi di-
 cat Iuris consultus, qui vindictam defuncti omisit
 & neglexit omnes fructus debet restituere. Etenim
 ille qui occisi necem in iudicio non vindicabat ac-
 cusando interfectorem, idque facere negligebat
 indig-

indignus erat hæreditate, & ab eo tanquam ab indigno auferbatur cū omnibus fructibus l. 1. Cod. de his quibus vt indignis, idq; Papinianus docet in hac l. hæredem. Etenim, insuper habere, hoc in loco, non significat, de super tenere, sed negligere A. Gellus lib. 1. noct. Attic. cap. 19. & lib. 4. c. 1. Imò & hoc verbū in hac significatione familiare erat Papiniano Iuriscōsulto, vt colligitur ex l. sunt personæ (est autem lex illa Papiniani) .ff. de relig. & sumpt. funer. nam propter publicam vtilitatem (inquit Papinianus) ne insepulta cadauera iacerēt strictam rationem insuper habemus, quæ nonnūquam in ambiguis religionū quæstionibus omitti solet: nam summam esse rationem quæ pro religione facit. Ex quibus verbis colligimus illa verba, insuper habere, significare negligere, non vero de super tenere, vt aliqui parum politè existimant, Illud non est omittendum quòd licèt hæredes possint absque peccato vindictæ & odij vindicare necem defuncti in iudicio, iuxta gl. communiter receptam in cap. pen. verb. emendam de homicid. lib. 6. D. Thom. 22. quæst. 108. art. 1. vbi Caiet. post alios Couar. lib. 2. Variar. resol. cap. 10. n. 6. Gomez. de delict. cap. 1. n. 29. tamen quia id magnum periculum continet, qui enim in iudicio accusat, vix est vt omnino odio careat, & cum vi-

deatur aliquantulum deuiare à perfectissima cha-
 ritate Christiana, vt non dimittamus peccatum
 in nos, aut in nostros commissum hæc lex, hære-
 dem, & eius decisio videtur abijisse in dissuetu-
 dinem idque securè asserit Cardanus lib. 5. de sa-
 pientia, licèt existimet melius fuisse consultum
 Reipublicæ si adhuc hodie obseruaretur.

*is habens in
 misericordiam
 id est ut
 omnino redolens*

(:):

S Y M M A R I V M E X C A P S E Q

- P** R o p o n i t u r f a c t i s p e c i e s. 1
- N** o n p o t e s t e r i g i n o u a p a r o c h i a i n i u i t o P a r o c h o. 2
- C** o n c l u s i o p r a d i c t a l i m i t a t u r, q u a t u o r i n t e r u e n i e n t i b u s. 3
- V** t n o u a e r i g a t u r P a r o c h i a, e x i s t e n t e v e t e r i, r e q u i r i t u r c o n-
 s e n s u s P a r o c h i, q u e m s i i l l e i n i u s t e d e n e g a u e r i t, E p i s c o p u s
 p o t u i t f a c e r e. 4
- S** e c u n d o r e q u i r i t u r c o n s e n s u s C a p i t u l i, l i c e t a d C a p i t u l u m e x
 i l l a e r e c t i o n e n u l l u m i n c o m m o d u m p e r u e n i a t. 5
- T** e r t i o q u o d d e t u r i u s t a c a u s a n e m p e p o p u l i m u l t i t u d o, q u e m
 a n t i q u a E c c l e s i a c o m m o d e n o n p o s s i t c a p e r e, n o t a b i l i s d i-
 s t a n t i a, s t u u i u s, q u i h y b e r n o t e m p o r e c o m m o d e n o n p o s s i t
 t r a n s u a d a r i, & a l i a i m p e d i m e n t a h u i u s g e n e r i s. 6
- Q** u a r t o q u o d r e m a n e a n t s u f f i c i e n t e s r e d d i t u s a d s u s t e n t a n-
 d u m c o m m o d e P a r o c h u m v e t e r i s E c c l e s i a. 7

CAPVT XIII.

IN hac insigni & nobilissima ciuitate Eborensi, quædam est parochialis Ecclesia dicata diuo Antonio Eremitæ, cuius redditus inter Archiepiscopū, & Capitulum diuiduntur, duæ partes pertinent ad Archiepiscopū, vna ad capitulum: Cura ipsius Ecclesiæ pertinet ad Rectorem, & beneficiarios quosdam; reliqui beneficiarij habent simplicia beneficia, propter quæ choro inserviunt. Quæsitum fuit an posset Archiepiscopus, inuito Capitulo, & beneficiarijs eiusdem parochiæ, duas de nouo erigere: ita vt ex vna quæ diuo Antonio Eremitæ consecrata est, tres fuissent, nempe antiqua Diui Antonij, S. Ioannis, & S. Marthæ? Dixi id minimè fieri posse inuito Capitulo, & beneficiarijs eiusdem Parochiæ Diuo Antonio Eremitæ consecratæ. Idque suadetur quia, inuito Parocho, & eo, qui aliquod ius in Ecclesia veteri habet, non potest erigi noua alia parochia, ne sine consensu alicuius sua res sibi auferatur. l. id quod nostrum ff. de regulis iuris: intendit Summus Pont. in cap. ad Audientiam, de Ecclesijs ædificand. vel reparand. ibi, ad præsentationem rectoris Ecclesiæ maioris cū canonico fundatoris

assensu instituas: & ibi, Si verò persona matricis Ecclesie &c. Intendit Concil. Trident. session. 21. de reform. cap. 4. statués in ea re Episcopos tanquam delegatos à Sede Apostolica procedere gl. vlt. in c. nulli. 99. distinctione, Abb. in d. cap. ad aud. etiam

3 n. 2. Conclusio hæc limitatur quatuor interuenientibus, ita vt Archiepiscopus possit nouam parochiam erigere, si prius quatuor interueniant:

4 primum est quod Rectori, vel ei, ad quem spectat commodum ipsius veteris Ecclesie, deantiatur erectio nouæ parochie, illique superior imperet vt consentiat, quod si noluerit suum præbere consensum superior faciet id redigere in actis, & tunc procedet vterius vt colligitur ex concil. Trident. vbi supra Abb. in d. cap. ad audientiam, num. 2. cum igitur id in nostro casu non fuerit factum non potuit noua parochia erigi: iuuat cap. Abbatibus, cap. placuit. 12. quæst. 2. cap. primum, cap. vt super. §. vnicò, de rebus Ecclesie non alienand. oportet etiam quod consensus Capituli interueniat in quacunque erectione nouæ parochie, etiam si ad illud non pertineat specialiter incommodum nouæ erectionis, idque probatur sic, Episcopus non potest aliquid alienare, quod ad Ecclesiam suam pertineat, vel rem mensæ Episcopalis sine consensu Capituli cap. pastoralis, de donat. cap. Iuan.

nuper, de his qui fiunt à Prælat. sine consensu Capituli; at qui in hac noua erectione fit alienatio, id enim quod ad vnam Ecclesiam pertinebat, alteri tribuitur, vt probat text. in cap. tua nos 6. de Eccle. suis ædificand. vel reparandis, ergo Episcopus non potest sine consensu Capituli erigere nouam Parochiam, optimus text. in terminis in cap. præcipimus. 26. q. 1. text. notab. in cap. 1. de procurat. in 6. in quo probatur, quòd licet bona sint diuisa inter Episcopum & Capitulum non posse ipsum Episcopum ardua negotia expedire sine Capitulo, què text. ad id adducit Abb. in cap. causam quæ, in 1. n. 6. de iudic. cum igitur consensus Capituli non interuenerit, non potest erigi noua parochia: id tamen hodie non procedet si Episcopus declarauerit se non vt ordinarium, sed delegatum à sede Apostolica procedere, arg. concil. Trident. vbi supr.

Tertio requiritur quod populus habeat impedimentum ad audienda diuina, vel quia numerosus est, & Ecclesia parua, vel quia fluuius adest, qui hybernis auctus aquis impedit Parochianos Ecclesiã adire; tunc enim rectè poterit noua Parochia erigi, d. cap. ad audientiam, de Eccle. ædificand. vel reparand. ibi quod villa, quæ dicitur .N. tantum perhibetur ab Ecclesia Parochiali distare, vt tempore hyemali cum pluuiæ inundat non possint parochi-

77 ani sine magna difficultate ipsam adire vnde non
 77 valent congruo tempore Ecclesiasticis officijs in-
 77 teresse: notat Abb. in cap. tua nos .n.2. de Ecclesijs
 77 ædificand. vel reparand. d. cap. ad audientiam, ibi,
 77 mandamus quatenus si res ita se habet &c. intendit
 77 Concil. Trident. vbi supra: cum igitur templū an-
 77 tiquum diui Antonij sit nimis amplum, & possit
 77 multo maiorem populum capere, nullusque inter-
 77 iaceat fluuius cum in foro ciuitatis Eborensis col-
 77 locatum sit, & Parochiani in ipsa vrbe commorē-
 77 tur non possunt nouæ parochiæ erigi, imò ex illa
 77 erectione multa apparent incōmoda circa cultum
 77 diuinum quia illæ Parochiæ nouæ, solūm habent
 77 quendam sacristam, & vnum Parochum, qui mi-
 77 nimè sufficiunt ad exhibēdum decenter cultum di-
 77 uinum, vt in facti contingentia deprehenditur.

7 Quartò requiritur quod parochus veteris Eccle-
 77 siæ habeat alimenta necessaria ad commodam su-
 77 stētationem, aliās non poterit noua Parochia erigi
 77 d. cap. ad audientiam, ibi, quia igitur dicta Ecclesia
 77 77 ia dicitur redditibus abundare quòd præter illius
 77 77 villæ prouentus minister illius conuenienter valeat
 77 77 sustentationem habere &c. Nam sustentatio mi-
 77 77 nistri præcipuè attendi debet, argumento cap. cum
 77 77 secundum Apostol. de præbend. cap. de his, de
 77 77 Ecclesijs ædificand. vel reparand. insign. Nauar.

de spolijs Clericor. §. 10. num. 7. cùm igitur ex hac noua erectione niniũ defraudentur canonici quar- tenarij, bacchalaurei, & capellani huius almæ Ec- clesiæ metropolitanæ Eborensis, imò & ipsi bene- fic iarij Ecclesiæ S. Antonij, quibus tam congrua portio non remanet. Consulendo, respondi, non posse parochias nouas erigi, erectasque de facto ex- tingendas esse iuxta superius dicta.

SYMMARIVM EX CAP. SEQ:

- R** eferuntur iura scilicet l. si cum hæres 4. ff. quando dies le- gati cedat, & l. hæres meus. ff. condit. & demonstr. 1.
- Referuntur tres intellectus ad illa iura, & rejiciuntur. 2.
- Non est differentia in hoc legato, vel stipulatione, si moriar, vel cum moriar. 3.
- In illa stipulatione, si moriar, vel cum moriar, statim nascitur obligatio, & actio, 4.
- In legato illo, Si hæres morietur, vel cum hæres morietur, cẽ- tum Titio dato, cẽsetur illa conditio adscripta, si casus mor- tis hæredis, viuo legatario, contingat. 5.
- In legato illo, Si hæres morietur, vel cum hæres morietur, cẽ- tum Titio dato, non solum datur cõditio omnino exitura, de morte hæredis, sed casualis, scilicet si vixerit legatarius tempore, quo hæres moriatur. 6.
- Traditur intellectus ad l. Si cum hæres, 4. ff. de adimend. leg. & ad l. hæres meus. ff. de cond. & demonstr. & iura similia. 7.
- Legatum illud, Si morietur Titius, hæres centum ei dato, est purum, & ratio diuersitatis assignatur. 8.
- In stipulationibus factis, cùm illa conditione Si moriar, vel cum moriar, semper dispositio censetur pura. 9.

SI cūm hæres morietur legetur, con-
 ditionale legatum est: denique viuo
 hærede defunctus legatarius ad hæ-
 redem non trāsferit: si verò cum ipse
 legatarius morietur, ei legetur, cer-
 tum est legatum ad hæredem trāsmitti. Ha ctenus
 Vlpianus Iureconsultus in l. 4. ff. quādo dies legat.
 cedat, id ipsum antea senserat Papinianus in l. hæ-
 res meus. ff. de condit. & demonstrat. Hæres meus
 cum morietur Titius (inquit subtilis Papinia nus)
 centum ei dato, purè legatum est, quia non condi-
 tione, sed mora suspenditur. Non potest enim con-
 ditio non existere. Hæres meus cum ipse morietur
 centū Titio dato, legatū sub conditione relictū est.
 Quauis enim hæredem esse moriturum certum
 sit, tamen incertū est, an legatario viuo dies legati
 non cedat, & non est certum legatum ad eum per-
 uēturum. Ha ctenus Papinianus, qui duo insignes
 Iure consulti in casibus ferè eisdem diuersum ius
 cōstituunt. Quapropter gl. in d. l. hæres meus, verb.
 non existere existimat in primo casu d. l. hæres, le-
 gatum esse conditionale, sed haberi pro puro, hunc
 intellectum approbat Bart. in d. l. hæres meus. n. i.
 asserens legatū huiusmodi esse purum, quoad transf-
 missionem

missionem, & quo ad impediendam conditionem indebiti, sed quo ad alia conditionale, sed hæ solutiones sunt fragiles, inciuile enim est dicere, est purum legatū quo ad hoc, & est conditionale quoad illud, nullam assignando rationem. Urget etiam quòd Iureconsultus in l. si pupillus. §. 1. ff. de nouation. indistinctè ait, qui sub conditione stipulatur, quæ omnino extitura est, purè videri stipulari.

Secundò facit l. nam si cum moriar. cum l. sequenti ff. de conditione indebiti, vbi debitor (sub conditione, Si cum moriar) non repetit, quasi conditio illa non faciat dispositionem conditionalem, alias repeteret, l. sub conditione debitum 16. ff. eod. tit. de conditione indebiti, idem probat l. Iulianus verum debitorem .ff. eodem tit. vbi in illa conditione, Siue nauis ex Asia venerit, siue non, quæ omnino extitura est, & quæ æquiparatur cōditioni, si moriar, vel cū moriar, iuxta l. huiusmodi. ff. quādo dies legati cedat, si debitor soluit, non repetit.

Tertiò facit d. l. hæres meus, vbi in secundo casu, ideo censet legatum relictum esse sub conditione, quia incertum est an legatario viuo, dies legati non cedat, ergo apertè sensit Iureconsultus in primo casu purum esse, quia dies legati cessarat, & tamen in legato conditionali nunquam dies legati cedit, pendente conditione, l. Si post diem 5. ff. quando

dies

dies legati cedit. l. cedere diem, vers. vbi sub condi-
 tione. ff. de verb. significatione; ergo ex mente Iure
 conf. sine dubio in primo casu legatum purum est:
 qua propter Ias. in l. sub conditione. n. 2. ad fin. ff.
 conditione indebiti, distinguit inter cōtractus, &
 vltimas voluntates, in illis enim si detur conditio
 omnino extitura transmittitur ad hæredes obliga-
 tio, & si solvatur debitum non erit repetitio, at verò
 in vltimis volūtatibus contrariū est, quia, vt inquit,
 potest deficere & ideò repeti, arg. l. cum hæres, in
 prin. ff. quādo dies legati cedat. Sed hæc solutio Ias.
 non est tenenda quia siue in cōtractibus, siue in vl-
 timis voluntatibus, si detur solūm conditio omni-
 no extitura, transmittitur legatum, cum sit purum
 iuxta, d. l. si cum hæres, in vers. si vero, & in d. l. hæ-
 res meus, in primo responso. Aliter subtilis Costa
 lib. 1. Select. cap. 17. & cap. 18. & cap. 19. in omni-
 bus enim his capitibus de hac materia loquitur, sed
 ita intricatè, vt quid sentiat non facilè possis perci-
 pere, agnoscit enim in princ. cap. 17. stipulationē,
 Si morieris, non esse præsentem, nec esse cōditiona-
 lem; agnoscit etiam ibidē. n. 3. in ea non esse natam
 obligationē, nec actionem: videns autem maxmè
 eius opinioni aduersari l. nam & si cū moriar. ff. cō-
 dict. indebiti noua principia docere coepit, asserens
 in hūc modum in d. c. 18. n. 6. Sic regulam cōstitu-
 emus

emus in huius tituli materia notabilem, quod con-
 ditio indebiti impeditur non tantum, si is qui per
 errorem soluit, debebat, sed etiam si non debebat,
 certum tamen sit omnimodo debiturum. &c. Sed
 illud principium nulla lege confirmat, nulla ra-
 tione defendit, sed solum ex eo, quia pro comperto
 habet in illa stipulatione, Si moriar, vel Cum mo-
 riar, ante mortem promissoris nullam esse natam
 obligationem, nec actionem cum id sit aduersus co-
 munem nostrorum sententiam, vt ex ipso colligitur
 in cap. 18. n. 2. Quapropter, his omnibus reiectis,
 ad intellectum horum iurium aliqua praeiudica-
 sunt, primo praemittendum est, nullam esse diffe-
 rentiam in hac dispositione, Cum moriar, vel Si
 moriar, vbique enim conditio est propter diei in-
 certitudinem l. quodcumq; §. non solum ff. verb.
 oblig. colliges ex Cost. in d. cap. 17. doctores co-
 muniter in d. §. non solum, & in l. 1. ff. condit. &
 demonstrat. licet gl. in d. l. Nam si cum moriar. &
 ibi Bart. fluctuent: contra quos facit l. 1. ff. condit.
 & demonstration. vbi dies mortis, dies incertus
 dicitur, & distinguitur à die certo, per Iureconsult.
 ibi, qui clarè docet, appposito die certo solui posse
 legatū quia iam celsit dies, licet non venerit: secus
 esse, si legato adscribatur dies mortis in hūc modū,
 Haeres meus cū morietur, decem Titio dato, quia
 tunc

tunc nec cessit dies, nec venit propter diei incertitudinem, adiuncta l. cedere diem. ff. de verbor. significatione, secundum quam intelliges d. l. primam ff. condit. & demonstrat. dies autem incertus, conditionem in testamento facit, l. dies 74. ff. condit.

4 & demonstr. ^{sup} Secundò præmittendum est verriorem esse sententiam, gl. in cap. fin. de solut. verbo. indebitam, quam communiter esse receptam colliges, ex adductis per Cost. in d. cap. 18. num. 2. (licet ipse opinioni d. gl. contradicat:) quod scilicet in illa stipulatione, Promitto centum, si moriar, vel cum moriar, statim nata est obligatio & actio, licet mora suspendatur quousque promissor mori incipiat, l. quid vos. §. i. ff. de manum. testam.

Pro qua sententia facit, quod contractus aut sunt puri, aut in diem, aut sub conditione arg. l. cedere diem. ff. de verbor. significatione, & in legatis id ipsum intedit docere Vlpian. Iureconsult. in l. i. ff. condit. & demonstrat. in quibus iuribus luce meridiana clarius probatur, solum in contractu conditionali, vel legato non cedere diem obligationis, id est non nasci obligationem: at in hac stipulatione vel legato, Si moriar, vel Cum moriar, non datur conditio nec stipulatio, aut legatum sub illa forma conditionale censetur, d. l. si cum hæres. in secundo responso d. l. hæres meus, in primo responso (ibi

purum

*quid vos 18
in hunc l.
et dicitur
atque respondet
in hunc l.
et dicitur*

purum est) l. pupillus. §. qui sub conditione. ff. de nouat. ergo in contractu, vel legato relicto sub illa condit. statim cedit dies, idest nascitur obligatio.

Secundò facit l. Nam & si cum moriar. ff. de cōdictione indebiti, vbi Iure consultus ait debitorem sub illa conditione soluentem non repetere, ex eo scilicet, quia in omnibus cōtractibus puris in diem celebratis, si debitor ante diem soluat, non repetit, l. in diem, 10. ff. de cōdictione indebit. sed cōtractus gestus sub cōdictione omnino extitura qualis est, Si moriar, vel Cum moriar, censetur purus l. si pupillus. §. qui sub conditione. ff. de nouation. ergo debens sub cōdictione, Si moriar, vel Cum moriar, si soluit non repetit, & hæc est vera ratio d. l. nam si cum moriar, non illa noua, quam excogitauit Costa vbi supra cap. 18. n. 6. Nec his obstabit difficultas Costæ vbi sup. n. 2. quia magis dictis Accurtij repugnat, quàm opinioni supradictæ, etenim legataris, aut stipulationē post mortem, vel pridie quàm moreretur, veteres Iure cōsulti improbauit, quod testator, vel promissor inique voluisset heredem solum obligare, videreturque iniuile heredē aliquā obligatione adstringi, quam defunctus non haberet; at in legato vel stipulatione, Si moriar, siue Cum moriar, contrariam erat, in qua obligatio, & actio statim nata erat, sed suspendebatur quousq;

veniret

veniret dies mortis, in quo iam in ultimo vitæ spiritu obligatio efficax erat, & defunctus (si per tēpus liceret) posset cōueniri l. quid vos. §. 1. ff. de manum. test. secus in legato, vel stipulatione post mortē, in qua obligatio, nec in vita ortū habebat, nec in ipso vitæ ultimo spiritu, sed post mortē defuncti testatoris, vel promissoris, vt colliges ex. §. post mortē, Inst. de leg. l. vnic. cod. vt actiones ab hærede & cōtra hæredem incipiant. Tertiò præmittendū est in illo legato, Cum morietur hæres, cētum Titio dato, illud esse intelligendū si casus mortis hæredis viuo legatario contingat, quoniam causa, ex qua debetur legatum præcedere debet. l. huiusmodi 13. ff. quando dies legati cedat, cū igitur in eo legato cōditio in effectu adscribatur, meritò ad hæredē legatarij non transmittitur, vt ait Iurēcōsultus, in d. l. Si cūm hæres, in primo respōso, & in d. l. hæres meus, in secūdo responso, quæ iura sic intelligēda sunt: non enim in illis speciebus facit solū legatū cōditionale, cōditio,

6 Si morietur hæres, vel Cum morietur: sed etiā alia verba, centū Titio dato, cum oporteat tēpore mortis hæredis legatarium viuere, cūm legatum detur; aliās deficiet cōditio: cūm igitur possibile sit cōditionē non impleri, si legatarius non viuat tēpore, quo hæres moritur, legatū sine dubio conditionale est, cūm iam non sit relictū sub cōditione omnino

extitura, vt ingenioſè ſenſit Accurt. in d. l. huius-
 modi, verb. debitum iri. Pro qua opinione facit l. ſi
 pecunia, 12. §. 1. ff. de legat. 2. l. ſtichum Titio. §. pen.
 ff. ſtatu liber. Ex quibus conſequitur rectè Vlpian.
 in d. l. ſi cum hæres, in primo reſponſo, Papinianū
 in d. l. hæres meus, in 2. reſponſo, Vlpianū in d. l. i.
 ff. de cond. & demonſtr. Paulum in d. l. ſi pecunia
 §. vnic. Pomponium in d. l. huiusmodi. ff. quando
 dies legati cedat, reſpōdiſſe illud legatum, Si hæres
 morietur, vel Cū hæres morietur, dato Titio cē-
 tū, eſſe cōditionale. Difficultas nūc verſatur in alia
 ſpecie, Hæres meus dato Titio cētum Si morietur
 legatarius, vel Cū morietur legatarius, quoniam ra-
 tione hoc legatū non erit cōditionale, vt illud ſupe-
 rius ratio eſt in prōptu: quia hīc ſolūm reperitur cō-
 ditio omnino extitura, verbi gr. Si morietur lega-
 tarius, vel Cum morietur, & ita diſpoſitio cenſetur
 pura iuxta d. l. pupillus. §. qui ſub cōdit. ff. nouat. nec
 eſt neceſſariū quōd legatarius viuat tēpore, quo hæ-
 res primus moritur, cum in illis verbis, Hæres dato,
 non ſolūm ille primus hæres, ſed hæres illius, & cæ-
 teri intelligātur iuxta illud axioma, quōd hæres hæ-
 redis mei, meus hæres eſt, l. hæredis appellatio 65. l.
 hæredis appellatio 70. ff. de verb. ſignificatione
 cū igitur quilibet hæres morienti Titio teneatur
 dare centum, idque non dependeat ex alia condi-
 tione

tionem, sed tantum ex illa, Si legatarius moriatur, & illa sit omnino extitura, ideo Papinianus in d. l. hæres meus, in primo responso, dixit, legatum purum esse: cui consonant alia Iuris consultorum responsa superius allegata. Illud pro complemento huius materiæ adjiciam, in stipulationibus cū illa conditione. Si moriatis, vel Cum moriaris semper dispositionem censerī puram cū illa spes semper transmittatur. *§. lex conditionali*, Instit. de verbor. & notauit nimis eleganter Iacobus à Saa de primog. n. 29. ad fin. & in cōtractibus non solum caueamus nobis, sed etiam nostris hæredibus, l. vlt. Cod. de contrahend. & committenda stipulatione, in quo casu rectè procedunt tradita per Ias. in d. l. sub cōditione. n. 2. ad fin. ff. conditione indebiti.

SUMMARIVM EX CAP. SEQ.

- R** Eferuntur verba Iure consulti.
1. Testatore habente filium, & ex eo nepotem, exheredante filium, & præteriente nepotem, testamentum erit nullum, si tempore mortis testatoris filius mortuus erat, secus si vivebat.
 2. Si filius tempore mortis testatoris erat in potestate hostium per ius testamenti, nam si filius postliminio redierit, testamentum valebit, si vero non redierit testamentum est nullum.
 3. Verbum *repedauit* habet hanc significationem, id est rediit.
 4. Taxantur Accurtius, & Antonius Augustinus qui legunt *repudlauit*, vel *pependit*.
 5. Approbatur expositio verbi *repedarūt* tradita ab Andr. Alciat.

CAPVT XV.

I filium exhæredauero (inquit Paulus Iure cōsultus, in l. si quis posthumos 9. §. i. ff. de liber. & posthum.) nepotemque ex eo præteriero, & alium hæredem instituero, & superuixerit filius post mortem meam: licèt ante

aditam hæreditatē decesserit, non tamen nepotem rupturum testamentum, Iulianus & Pomponius, & Marcellus scribunt. Diuersum est si in hostium potestate sit filius, & decesserit in eo statu, rumpit enim his casibus nepos testamentum: quod si moriente auo filius repedauerit, non abscisum est, ut superiore casu fuit. Hactenus Iure cōsultus, qui ut videmus explicat dubia circa exhæredationem, & præteritionem sui hæredis, aitq; testatorem habentem filium, & ex eo nepotem, filium exhæredantē, nepotemq; præterientem, alium hæredem sibi instituisse, in quo casu asserit quod si filius tēpore mortis testatoris uiuus fuerit, licèt moriatur ante aditam hæreditatem, non tamen rumpet nepos testamentum quasi præteritus, cū tempore mortis testatoris primum locum suicitatis nepos minimè habuerit. Si tamen tēpore mortis testatoris filius est in potestate

N hostium

hostium, & postea mortuus est in captiuitate, nepos sine dubio rumpet testamentum quia fingitur eo tēpore minimè viuere, imò præambula hora captiuitatis diem obijisse, l. in bello. §. si quis capiatur, ff. de captiuis, & postliminio reuersis, quòd si ipse filius, qui in potestate hostium fuit, post mortem patris sui, & eius filij aui repedauit, id est redijt, pedem retulit, non rumpet nepos testamentum quia cum postliminio reuersus fuerit fingitur nūquam in captiuitate fuisse d. §. si quis capiatur l. quod si ij. ff. de captiuis & postliminio reuersis idq; significat illud verbū, repedauit, vt colligitur ex Amian. Marcellino lib. 24. Et (inquit) omnibus ferro flammaq; absumptis ad signa repedauit ocuis miles. Passim vtitur eo verbo author qui trāstulit Iosephum lib. 18. de antiquitatibus cap. 9. in fin. Vitellius interea, inquit, in Antiochiam repedauit, & alibi sæpe: nec audiendus est Accurtius, qui legit, repudiavit: vel pependit, quem in vltima litera, sequitur Anton. Augustin. lib. 3. emendationum cap. 7. ita legens. Rumpit enim his casibus nepos testamentum, quod morienti auo filij ius pependerit, non abscisum vt superiore casu fuerit. Contra quem facit, nam si Iure cōsultus loqueretur per illud verbū pependerit, non dixisset securè, non esse abscisum testamentum, sed id pendere, donec filius ab hostiū

potestate

potestate reuerteretur, vel in captiuitate moreretur: cum igitur in hoc vltimo casu Iure consultus dicat securè non fuisse absilum testamētum, manifestè colligitur filium postliminio reuersum esse & ita repedasse, id est ad suos rediisse, quod ante docuerat Alciat. lib. 1. prætermissorum vers. repedare.

(.)

SYMMARIUM EX CAP. SEQ.

- E** Numerantur dignitates Ecclesiæ Eborensis. 1.
 Enumerantur alia beneficia eiusdem Ecclesiæ, inter quæ canonicatus collocantur. 2.
 Bacchalauro, & Capellani Ecclesiæ Eborensis ab antiquo demanda est cura Parochiæ Ecclesiæ Eborensis, quæ ad Capitulum pertinebat. 3.
 Vacante capellania eiusdem Ecclesiæ dubium fuit quis præesse deberet, an Cantor Ecclesiæ, an Prouisor Archiepiscopatus: ad illas enim eligitur ex oppositoribus vnus, quem Cantor, Prouisor Archiepiscopatus, & vnus canonicus eligunt. 4.
 Arbitr non potest cogere testes, nec exequi sententiã, sed recurret ad ordinariũ vt cogat testes, & suum exequatur præceptum. 5.
 Arbitr nullam habet iurisdictionem. 6.
 Arbitr recurret ad ordinariũ vt cogat testes, & suum exequatur præceptum. 7.
 Acta gesta coram Arbitro possunt conscribi à quocunq; notario Apostolico licet non sit ordinariũ. 8.
 Discutitur dubiũ, an vacante capellania huius Ecclesiæ Eborensis, in mensibus reseruatis possit cõferri à Cãtore, Prouisore

3 DIVERSORVM IVRIS ARGVMENT.

11 Archiepiscopus, & canonico. 9.
Deprecatur author Archiepiscopus, Episcopus, Abbates, & alios habentes potestatem ad conferenda beneficia, vt obseruent formam præscriptam a Concil. Trident. & Motu proprio Pij 5. Summi Pontificis. 10.

Aliquando sunt dicitur causa, & perfunctorie ea, quæ in dicto Concilio, & Motu proprio præscribuntur. 11.

Beneficia Bacchalaucorum, & Capellanorum huius Ecclesiæ Eborensis etiam si vacent in mensibus reseruatis debent conferri per collatores illos, ad quos antea pertinebant. 12.

Reseruaciones generales non includunt beneficia pertinentia ad aliquos ratione statuti iurati. 13.

In Ecclesia Eborensi sunt multa officia Cantorum. 14.

Officia publica semel concessa non possunt absque causa legitima auferri, nisi de cõsuetudine sic cõtrariũ inductum. 15.

Restitutus ad officium canendi: censetur restitutus etiam ad salarium. 16. & 17.

Subens restituere possessionem, arbitrio boni viri, censetur iubere restituere fructus. 18.

Non plenè restituitur possessio sine fructibus. 19.

CAPVT XVI.

1 In hac insigni, & alma Ecclesia metropolitana Eborensi multa sunt beneficia: in primis enim sunt ipsius Ecclesiæ dignitates, quas suo ordine referre, libet. Nempe Decanus, Cantor, Thesaurarius, Magister scholæ, quatuor Archidiaconi, 2 quorũ singuli singula habent munera, & officia: sunt etiam

etiam canonici, quorū aliqui præbendam integrā;
 aliqui vero dimidiam percipiunt, sed omnes verum
 habent canonicatum: sunt etiam quaternarij, hi
 sunt beneficiarij simplices, qui choro inseruiunt, &
 absentium canonicorum, & impeditorum onera
 subeunt, non tamen habent vocem in capitulo, di-
 cuntur autem quartenarij, quia quartam partem
 vnius præbendæ percipiunt: sunt etiam quidam be-
 neficiarij, qui Bacchalaurei dicuntur, inter quos duæ
 præbendæ diuiduntur: sunt etiam alij, qui Capellani
 vocantur, inter quos vna diuidi solet. Hi omnes
 sunt beneficiarij simplices habentes tamen curam
 commēdatam eam, scilicet, quæ ad capitulum per-
 tinebat, in parochia huius Ecclesiæ, cuius decimæ
 ad hanc mensam capitularem, & Archiepiscopa-
 lem pertinet, cuius parochiæ cura iam olim dictis
 Bacchalaureis, & capellanis demandata est, & ita
 officio pastoris omnes alternatim summa cum dili-
 gentia administrant: sunt etiam duo capellani, qui
 choro inseruiunt, quos vocamus (da obra) hi ex red-
 ditibus fabricæ Ecclesiæ sustentantur: sunt duo etiā
 quos (Altareiros) vocamus, hi altari assistentes, in-
 seruiuntque, qui sacra faciunt, & in ipso altari admi-
 nistrant necessaria quando horæ canonicæ cantan-
 tur: sunt etiam alij, quorum officium est recipere
 singraphas à parochianis oblatas, quibus probat ab

ipsis suorum peccatorum cōfessiones factas esse, qui omnes ex redditibus fabricæ Ecclesiæ sustentatur.

- 4 Porro, vacante capellania quadam, certum erat ex statutis ipsius Ecclesiæ, Cantorem, Prouisorem Archiepiscopatus, & vnum canonicū debere eligere: incertum tamen & dubium fuit, quisnam in actu oppositionis, & electionis præesse debuerat, in quo dubio compromissum fuit in arbitrum, qui per sententiam declaraturus erat quisnam in similibus actibus præfuisset. Cantor nē, an Prouisor Archiepiscopatus? In qua re cum aliqui testes dubitassent testimonium ferre, dubium fuit an arbiter posset eos cogere ad testificandum, & per se exequi sententiam, quam tulisset: dixi non posse ea per se facere
- 5 quia arbiter nullam habet iurisdictionem, ideoque nec multare potest, Si id à partibus non fuit expresse concessum in compromisso l. non ex omnibus ff. de arbitr. l. 1. & 2. Cod. eod. notat gl. in cap. cū dilectus, verb. nisi de his, de arbitr. recepta per Anchar. ibi. n. 4. Recurret igitur arbiter ad ordinarium vt cogat testes, & sententiam latam exequatur, Ord. lib. 3. tit. 8. §. 2. intendit Bart. in l. à diuo Pio. §. sententiam Romæ, ad fin. ff. de re iud.
- 6 Dubium fuit in hac re, an acta de hac re ad notarios ordinarios pertinerent, an verò in illis posset scribere quilibet notarius Apostolicus, licet non fu-

isset ex ordinarijs, dixi posse quemlibet notarium
 Apostolicū id facere, cū causa hæc ad ordinarios
 non pertineret: in illorum enim causis solus nota-
 rius ordinarius scribet, in alijs verò delegatorū, vel
 arbitratorum quilibet notarius Apostolicus, vt in
 9 praxi receptum est. Non defecerunt aliqui, qui
 vacante prædicta capellania, censerent non posse
 electionem fieri à Cantore, Prouisore, & canonico,
 quia vacauerit in mense summo Pontifici reserua-
 to, & ita per regulas chancellariæ esset reseruata, vn-
 de si beneficium simplex censeretur, per summum
 Pōtificem conferendū erat, si verò curatum per cō-
 cursum iuxta cōcil. Trid. sess. 24. c. 18. Motū propriū
 10 Pij V. incipit, Inconferendis fol. mihi 61. In quare*
 non possū non maximè deprecari Archiepiscopos,
 Episcopos, Abbates, & alios quoscūq; habentes col-
 lationes, electiones, & præsentationes beneficiorū, vt
 sine fraude syncerè, & iustè obseruet formā præscri-
 ptam à cōcil. Trid. vbi sup. & Motu proprio, tū quia
 Ecclesijs vtilissima est, tū quia aliter prouisi non fa-
 ciūt fructus suos in cōsciētia, & ita miserorum cleri-
 corū animas illaqueāt, vt colligitur ex Trid. & Mo-
 11 tu proprio vbi sup. Idq; admonui, sentio enim hæc
 omnia dicis causa, & perfunctoriè fieri, nec oppositio-
 nes veras denūtiari, sed fictitias, quod adeò clarè, &
 12 manifestè fit, vt omnibus, etiā rudibus, id maximè

notum sit. Redeuntēs tamen ad id vnde digressi
 sumus, asserimus probabilius esse has capellanias,
 & beneficia Bacchalaureorū non includi in men-
 sibus reseruatīs Summo Pontifici. Ratio huius rei
 est, quia in dispositione generali nunquam inclu-
 ditur id, quod iuramento alicuius firmatum est,
 quādo per generalem dispositionem illi derogatur,
 nisi de eo expressa mentio fiat, cum iuramētum ha-
 beat vim clausulæ derogatoriæ, cuius mentio fa-
 cienda est in actu reuocationis; l. cum pater. §. filius
 ff. de leg. 2. & ibi notatur. Vnde in reuocatione sta-
 tutorum, vel alia dispositione generali cōtraria sta-
 tutis, non censentur reuocata, vel derogata statuta
 iurata, cap. constitutus, de rescriptis. gl. fin. cōmu-
 niter recepta, in cap. cum non deceat, de electione
 in 6. vt per Gomes. in cap. 1. de constit. in 6. n. 186.
 Couar. in rub. de testam. 2. p. n. 19. cū igitur re-
 seruatio illa summi Pontificis sit generalis, non in-
 cludit beneficia pertinētia ad aliquos ratione statu-
 ti iurati, vt in hac Ecclesia sunt beneficia Baccha-
 laureorum, & Capellanorum, quorum illa ab Ar-
 chiepiscopo, hæc verò a Cantore, Prouisorē Archi-
 episcopatus, & vno ex canonicis conferenda sunt,
 ex vi statutorum iuramento confirmatorum, quæ
 in dispositione generali beneficia reseruante non
 videtur summus Pontifex tollere, iuxta superius